

VETÜLET III.

3 BEVETÉS	<i>Szelevényi Gellért</i>
4 ANEZ	<i>Szelevényi Gellért</i>
8 MOSONYI MIHÁLY	<i>Bérces Ádám</i>
16 ELMEMORZSÁK	<i>Nagy Zopán</i>
18 MMART • LUCRETIA	<i>Rásonyi Ábel</i>
22 AZ ERDŐ	<i>Gulya István</i>
30 MMI • VALOVICS TÍMEA	<i>Szelevényi Gellért</i>
37 GÉPNARANCS 50	<i>Kollárik Péter</i>
44 ELMETÁNC	<i>Nagy Zopán</i>
46 PARSIFAL	<i>Bakos Levente</i>
58 MMART • SZÉPSÉGED ÁLDOZATAI	<i>Kovács Anita</i>
62 EMLÉKEZET	<i>Pető Zoltán</i>

Harmadik számként nem érkezett mérföldkőhöz a Memento Mori magazinja, a Vetület. Mindenekelőtt igyekszünk az olvasói mellett egy alkotói-szerzői kört is érdeklődővé tenni irányunkban, tágítani azt az univerzumot oldalainkon, amit „élesben” kiállításokon és rendezvényeken megvalósítunk. Ahogyan egy zenekari interjú adalék lehet a koncertjeinkre látogatóknak (jelen számunkban az egyesületi klubban fellépő ANEZ-zel), úgy helyére kerülhet tisztelegésünk Anthony Burgess (Gépnarancs 50) vagy Richard Wagner előtti fejhajtásunk is a zeneszerző jubileumán (Parsival, Mosonyi Mihály). Mindemellett folytatjuk prózai és lírai írások közlését, bár a holdudvarunkból való kitörés még várat ugyan magára, de reményeink szerint a következő számban már újabb szerzők nevével is találkozhat az olvasó. Lényegesnek tartjuk a kiállításainkon (MMART) elhangzott megnyitó-beszédek közlését is, ez hiánypótló lehet azok számára, akik később tekintik meg az adott tárlatot. Ebben a számban újabb tagunkat mutatjuk be (MMI - Valovics Tímea).

Mit tartogat a jövő számunkra?

Klubok zárnak be egymás után (ez sajnos minket is konkrétan érintett), de majd nyílnak újabbak. Méltatlan körülmények alakultak ki két év után állandó kiállítóhelyünkön is, ami miatt a távozás mellett döntöttünk. Van hely azonban, ahol várnak minket, mert a Szépséged áldozatai az év egyik legsikeresebb kiállításaként zárt a Fogasházban. Elapadtak a központi támogatási források, már csak az 1%-ra támaszkodhatunk. *Crescit sub pondere palma!*

A Memento Mori a terveit nem adja fel, biztatást nyújt az érdeklődők számának növekedése, márpedig a mi legnagyobb ellenségünk a közöny.

SZELEVÉNYI GELLÉRT

A budapesti éjszakában érdekes kör-táncot jártok stílustól stílusig: kevés zenekar lép fel ennyire eltérő hangzá-sú bandák társaságában, én már lát-talak Titeket a sötét ipari Entrópia Architektúra, a j-rock/posz punk Lloy, a „bárzenét” játszó Bee and Flower vagy akár az alter/instrumentalista Ti-balttal közös programon. Megtisztelő ennyire nyitottnak tartani a közönsé-get...!

Szelevényi Gellért: - Tudatosan vállaltok, vagy a szervezők keze is benne van a dologban?

ANEZ: - Köszönjük is nagyon a jóindulatot a közönségnek! Örülünk, hogy a hallgatóságunk olyan nyitott gondolkodású emberekből áll, akik-nek még van kedvük meglepődni.

Természetesen sok esetben a szervezők miatt is sikerül külön-leges társprodukciókkal együtt fel-lépni. Azonban ha mi szervezzük, mi találjuk ki az este vízióját, per-sze nagy hangsúlyt fektetünk arra, hogy milyen másik zenekarral, hol és hogyan csináljuk. Aki már ki-csit ismeri a zenénket, az tudja, hogy milyen hangulatra számíthat és igyekszünk az előttünk, vagy utánunk játszó zenekarnak is a ze-nei stílusát figyelembe venni. Ez néha sikerül, néha kevésbé, de a közönség így egy egész estét töl-tet furcsa, de érzelmekkel teli ze-nében. Jó látni, hogy mindig van néhány új arc is a koncerteken, te-hát szerintünk szükség van az e fajta stíluskeveredésre még akkor is, ha nem mindig azonos a két, három zenekar zenei világa.

Sz. G.: - Nem hétköznapi a hang-szerpark - nekem a szalagos mag-nó a kedvencem -, nincs dob, vagy élő basszus, viszont rengeteg zö-rej és hang... van számotok fúvós-négyesre írva - összetett tehát a dolog! Hogyan áll Bennetek össze a végeredmény? Felfejtenétek ne-kem az ANEZ rétegeit?

ANEZ: - Na igen, amikor elkez-dtünk koncertezni, még egy nyári szé-karfáját is használtuk, mint guiro. Minden jöhet, ami képtelen ötletnek tűnik elsőre. Amikor elkezdtünk a *Mavanama* és *Dust* lemezeken dol-gozni, a hangszereinken kívül még tele volt a ház mindenféle kerti esz-közökkel, mivel ez egy vidéki kis birtokon volt. Több se kellett, min-dent ami mozdítható volt kimikro-fonoztunk és kezdődhetett a felvétel. Ami persze jó sok utómunka segít-ségével lett zaj, effekt, vagy éppen a dob. Nagyon szeretjük a klasszi-kus zenét is, ezért született két dal, ami fúvós négyesre íródott. Egy na-gyon jó barátunk, Márfi Eszter fu-volista segítségével sikerült is színpadra vinni élő formában né-hány alkalommal. A szalagos mag-nó kárpótol minket, ha ők nem tudnak velünk jönni a koncertekre. Végeredményben tényleg összetett a hangzás, amit minimál hangszer-parkkal is színpadra lehet vinni.

Sz. G.: - Igazán pozitív kritikákkal lehet találkozni az ANEZ kapcsán a hálón. Ez a „magyar Björk” cím-ke visszatérő motívum, ami komoly dicséret, de egy idő után skatulya is lehet. Ti hogyan élitek ezt meg?

ANEZ

ANEZ:- Minden zenészt megtisztelve érint, ha az egyik kedvenc előadójához hasonlítják. Hát persze, nagyon is az. Néhány év múlva majd biztos nekünk is egyértelmű lesz, hogy miért is visszatérő ez a hasonlítás, mert kívülről mindig könnyebben érezhető. Mivel ez még az első két lemez, természetes, hogy sok zene volt ránk hatással, nem csak Björk. Az évek majd ezt is letisztítják bennünk és egyre egységesebb hangzást és zenét csinálunk. Köszönjük a kritikákat.

Sz. G.:- A koncertre látogató mindig érdekes atmoszférába csöppenhet egy-egy ANEZ koncert kapcsán. Szeretem azt, hogy igyekeztek egyszerű eszközökből-tárgyakból egy mikrokörnyezetet teremteni, látványban is hatni a közönségre. Sokaknál megvan ez a kezdeti lelkesedésnél, Ti ellenben nem kezdő zenészként is lelkesen dekoráltok...

ANEZ:- Sok zenekar szeretne egyedi lenni megjelenésében is, mert segíti a zenészt és a közönséget is elrepíteni a valóságtól jó messzire. Mi mindig is szerettünk különleges ruhákban, díszletekben színpadra állni. Egyértelmű volt az első perctől fogva, hogy ez így ad teljes képet rólunk. Mind a zenében, mind a színpadi díszletben mindent használunk, ami a kezünkbe akad. Néha a leghétköznapibb dolgokból is lehet csodálatos atmoszférát teremteni, csak egy jó ötlet kell hozzá. Amikor közeleg egy koncert, a megjelenés épp oly fontos szerepet kap nálunk, mint

a technikai egyeztetés és ez reméljük sokáig így is lesz.

Sz. G.:- A *Mavanama* magyarul és angolul is elkészült, nyilván a külföldi piacra is gondoltok; volt érdeklődés, körvonalazódik már a tavaly emlegetett/vágyott turné?

ANEZ:- Abszolút gondolkodunk külföldi jelenlétben is, miért ne használnánk ki, hogy ma már ugyanannyi energia például egy holland kiadóval, vagy zenekarral felvenni a kapcsolatot mint egy itthonival. Mivel célunk olyan klubokban, fesztiválokon (pl. Fekete Zaj) játszani, amelyek nem első-sorban a megszokott zenékről szólnak. Ilyen esetben nem szabad csak Magyarországon gondolkodni.

Tavaly a lemez kapcsán nagyon sok kiadóval, zenekarral kerültünk kapcsolatba, megtettük az első lépéseket, hogy a közeljövőben Európára koncentrálna újra útnak induljunk, de az angol nyelvű *Dust* lemezt például egy itthoni kiadó, a Chi Records segítségével sikerül megjelentetni.

Sz. G.:- A közelmúltban Amerikában jártatok, bár ugyanakkor Sandy hurrikán is tiszteletét tette arrafelé, volt lehetőségek dacolni az elemekkel és koncertet adni valahol?

ANEZ:- Na igen, van érzékünk hozzá, hogy jókor legyünk jó helyen! Sandy miatt kicsit cselezni kellett, megfordítottuk a túránk útvonalát, így a terveink jól felbojtosultak. Végül Atlantában játszottak.

tunk egy underground helyen, és nagyon tetszett az ottaniaknak, jó arcok jöttek össze a klubban. Nagy élmény volt végigautózni a keleti partot, de ahogy írtuk, most inkább Európára koncentrálnak.

Sz. G.: -Ha summázni lehet a Ma vanama megjelenése óta eltelt időt, mik a legfontosabb tapasztalatok a szakmai és laikus visszajelzések és a személyes élmények alapján?

ANEZ: -A legfontosabb személyes tapasztalat az, hogy létezzünk! Működünk, szinte mindentől függetlenül, és már nagyon sok új ötlet van bennünk. A szakmai visszajelzéseknek nagyon örülünk, a hallgatóknak pedig vagy nagyon bejön, amit csinálunk, vagy egyáltalán nem. Ez rendjén is van így, tudtuk, hogy megosztó lesz, amit csinálunk. Számunkra a legjobb az egészben, hogy ez egy folyamatos fejlődés, tapasztalatszerzés, mintha ennyi év zené-

lés után valami új iskolát kezdene az ember, ahol teljesen más szemzőgből közelítenek a zenéhez. Bőven van még felfedezni való ebben a világban, hiszen a határait gyakorlatilag mi szabjuk meg.

Sz. G.: -Az új albumon dolgoztok. Mikor és mire számíthatunk, fűszereznétek néhány műhelytitokkal?

ANEZ: -Az új album előtt még részt veszünk egy izgalmas kiuccanásban, ugyanis egy kortárs táncelőadás zenei anyagát készítjük el, sőt a darab részeseként színpadra is állunk.

A következő lemez még érzelmek formájában lapul bennünk, erről konkrétan nem tudunk mondani csak azt, hogy az eddigi alapelveket követve új hangzások után kutatunk.

SZELEVÉNYI GELLÉRT

Richard Wagner tagadhatatlan jelentőségű zeneszerző. Művei a „zenedráma” fogalmának megalkotásával legalább akkora fordulatot hoztak a komolyzenében, mint azelőtt Beethoven, aki először merete megbontani a szimfóniák szigorú formáját.

Sőt, talán még nagyobb, ugyanis ő a talán legtökéletesebb zenei műfajhoz, az operához nyúlt hozzá, amely a szólóének, a kórusok és a romantika korára már hatalmasra nőtt szimfonikus zenekar alkalmazásával a zenetörténet legggrandiózusabb műveit jelentik. Persze neki ez sem volt elég, a *Nibelungok Gyűrűjéhez* például hat hárfa(!!!) szükségeltetik a zenekari árokban. Ezen felül ő volt az első, aki ha nem találta a meglévő hangszerek közt azt a hangszínt, amire szüksége volt új hangszer alkotott, ez a híres Wagner-tuba, amelyet a szaxofon feltalálójával, Adolphe Saxszal közösen szerkesztett meg. Sőt, akinek még ez nem volt elég a Test Department és az egyéb hasonló korai industrial zenészek vagy akár a már szintén korábbi írásaimban tárgyalt *musique concrète* zenészek előtt száz-százötven évvel már használt fémtárgyakat ritmushangszerként: a *Rajna kincsében* tizennyolc üllő szólal meg a színpadon a varázskard (*Nothung*) kovácsolásának jelenetében. Wagner operáinál nincsenek tételek, áriák, közjátékok, nincsenek szünetek. Wagner műveiben a zene egy véget nem érő folyamat alkot, melyek monumentális hangzása és alapkonceptiója,

a *Gesamtkunstwerk*, vagyis összművészet, amely a zene és a színpadi cselekmény elválaszthatatlanságát deklarálta a mai filmzenék alapjait is jelentik. Gyakran találunk kottáiban utasításokat nem csak a zenészeknek, hanem a színészeknek is.

Ő volt talán az egyetlen olyan széles körben elismert zeneszerző aki nem kapott semmilyen magasabb szintű, rendszeres zenei képzést, egyedül zongorán tanult meg játszani alapszinten. A zeneszerzők azon kisebbségéhez tartozik, akik már életükben megkapták a nekik kijáró tiszteletet, már halála előtt is igazi kultusz lengte körbe őt és műveit, Bayreuthban külön színház épült műveinek. A nagy emberek nevével persze mindig vannak, akik élnek és visszaélnek. Gondoljunk csak a gyakran túlhangsúlyozott antiszemitizmusára, amelyet a náciák gyakran kihasználtak (valójában Wagner esetében ez inkább fiatalkori, személyes sérelmekből és szakmai rivalizálásból adódott és nem politikai vagy ideológiai meggondolásból) és emiatt Izraelben tilos műveit játszani. (E képzelenség ellenére egyébként több zsidó származású karmester is fel-emelte szavát). A diktatúrákra mindig is jellemző volt a művészet korlátok közé szorítása és a dolog kétarcúságát mutatja, hogy Hitler szenvedélyes Wagner-rajongása ellenére (amely korántsem volt szokatlan akkoriban) Göbbels 1939-ben betiltotta utolsó operájának, a

*Parsifal*nak az előadásait a Harmadik Birodalomban annak vélt vagy valós pacifista üzenete miatt. Emellett - hogy a szubkultúrákhoz közelebb példát is említsek - napjainkban is kedelt hivatkozási alap Richard Wagner neve elsősorban a martial industrial előadók

netörténet. Először a Laibach zenekar alkalmazta tudatosan ezt a komponálási módszert, amely szer-teágazó zenei mukássága során talán leginkább az *Opus Dei* (1987) és a NATO (1994) lemezeken hallható. A martial műfaj egyik alapítójaként az őket követő többi

The image shows a page of musical notation for Wagner's *Parsifal*. It features multiple staves for different instruments and voices. The notation includes various dynamics such as *cres.* (crescendo) and *dim.* (diminuendo), and markings like *pp* (pianissimo). The text at the bottom of the page reads: "Ch. p. (Die Verwundung führt wieder an den Schmelzen vorbei.)".

ÜLLŐKRE ÍRT RITMUS A RAJNA KINCSEBEN

körében, gyakorlatilag már a műfaj kezdete óta. A fajta bombasztikus, filmzenékben is tetten érhető bombasztikus hangzás, amely ezekre a zenékre jellemző valóban Wagner-nél nyerte el végső formáját a komolyzenében. Ezután pár követőjét leszámítva (Richard Strauss, Gustav Holst) már inkább az atmoszférikus, impresszionista zenével (Claude Debussy), újszerű, diszsonánsnak ható harmóniákkal (dodekafónia) és újszerű komponálási módszerekkel (amelyekről már korábban írtam) lépett be a XX. századba és folytatódott a ze-

zenekar is átvette ezt a „wagnerianizmust”, akár közvetlenül, akár közvetetten a filmzenék iránti rajongás formájában, bár ahogyan írtam ez is hozzá vezethető vissza. Persze egyre gyakrabban megfigyelhető, hogy inkább csak a bigográfiában olvasható a zeneszerzőre való utalás és a zeneszerzőre, a zenén viszont valószínűleg Wagner inkább csak mosolyogna. Ami persze nem baj, a Szentírás történetének fejezeteiben is volt rá példa, hogy valaki egy-egy ismertebb próféta nevével fémjelezte munkáját, nem rosszindulatból vagy a té-

nyek meghamisításának szándékából, csupán azért, hogy tekintélyt szerezzen írásának. Valahogy itt is ez a helyzet (egy is önkritikát is megfogalmazva): egy-egy ismeretlenebb projekt talán több figyelmet kap, ha egy-egy „bevált” névvel mutatkozik. Nyugodtan kijelenthetjük tehát, hogy Richard Wagner igen nagyhatású zeneszerző volt, nem csak minden komolyzenerajongó által ismert melódiákat, „komolyzenei slágereket” adott a világnak (mint *A walkűrök lovaglása* vagy az *Esküvői kórus a Lohengrinből*), hanem a filmzenéken keresztül mindenki ismeri jellegzetes, monumentális akkordjait. Sőt, a személyét övező ellentmondások sokak számára a tiltott gyümölcs finom ízét adják az amúgy is fantasztikus művekhez.

Az a zeneszerző viszont, aki miatt ezt a cikket elkezdtem írni azonban sajnos nem kaphatta meg a megérdemelt elismerést. Bár sosem kellett olyan nélkülöző életet élnie, hogy aztán egy tömegsírba temessék, mint egyes, csak az utókor által elismert zeneszerzőnek és megadathatott neki, hogy korának legnagyobbjához, számára is példát jelentő zeneszerző kortársaival is együtt dolgozzon, de neve mégis méltatlan feledésbe merült. Pedig éppen Richard Wagner zenéje kapcsán köszönhet sokat neki a mai magyar zenerajongó is. Ő volt Mosonyi Mihály, aki nagy romantikus zeneszerzőnkhez, Liszt Ferenzhez hasonlóan szintén a mai Burgen-

land (Őrvidék) területén született egy németajkú kisiparos családban Brand Mihály néven, 1815 szeptemberében. Wagnerhez hasonlóan leginkább autodidakta volt, mivel családja szegény volt így nem telt zeneoktatásra: a szülőfaluja, Fertőboldogasszony (Frauenkirchen) templomának orgonáján tanult megszikálni, ahol alkalmanként a tehetséges Mosonyi a kántort is helyettesíthette. A Pozsonyi Állami Tanítóképző intézetben tanult, ahol folyamatosan képezte magát. Eleinte - mivel szülei nem tudták támogatni - alkalmi munkákból élt, de miután a rétfalui Pejachevich Péter gróf pártfogásába vette, aki-nél zenét oktatott már nem kellett nélkülöznie. A grófi családnál töltött idő alatt kezdett el zenét szer-zetni. Első nagyobb műve egy *C-dúr mise*, amelyet 1840 körül írt, illetve itt született az első komolyabb elismeréseket hozó műve, a *Nyitány* is (1842). Ezután Pestre költözik, a jobb érvényesülés reményében, ahol egy évvel később, 1843 áprilisában be is mutatják a *Nyitányt*. A mű sikerének hatására megválasztják a Szózat megzenésítésére hirdetett pályázat egyik bírálójának. E nem várt elismerés olyan nagy hatással volt rá, hogy később több művében is felhasználta Egressy Béni híres dallamát.

Bár nevét inkább csak a magyar zenetörténetben jártasabbak ismerik jó barátság fűzte több ismer-tebb névhez is. Az első ilyen barátság története 1844-ben kezdődött, még Mosonyi első igazán

áttörő sikert hozó művének előadása előtt: Erkel Ferenc (akivel egyébként a Szózat bizottságában már korábban is találkozott) *Hunyadi László* című operájának bemutatója alkalmából rendezett ünnepségre komponált egy rövidebb kórusművet az akkor már is-

Ugyanis a korban Magyarországra is eljutott Wagner-kultusz elindítása az ő nevéhez fűződik. A német zeneszerző munkásságával azonban csak később ismerkedett meg. Azelőtt leginkább Ludwig van Beethoven rajongója volt: első igazán áttörő és széleskörű elismertséget

MOSONYI MIHÁLY SZÜLŐHELYE, A MAI OSZTRÁK-MAGYAR HATÁR KÖZELÉBEN

mert komponista tiszteletére. Ez természetesen igen meghatotta Erkel és a mű kéziratát, amit Mosonyi neki ajándékozott valóságos ereklyeként kezelte. A két zeneszerző még sokáig jó munka- és baráti viszonyt ápolt egymással, de később a kapcsolatuk elmérgesedett egy még nagyobb név, Richard Wagner kapcsán, akit bár Erkel is elismert, de a zenével kapcsolatos konzervatív álláspontja miatt nem tartotta követendőnek a már korábban említett újításait - ellentétben Mosonyi Mihállyal.

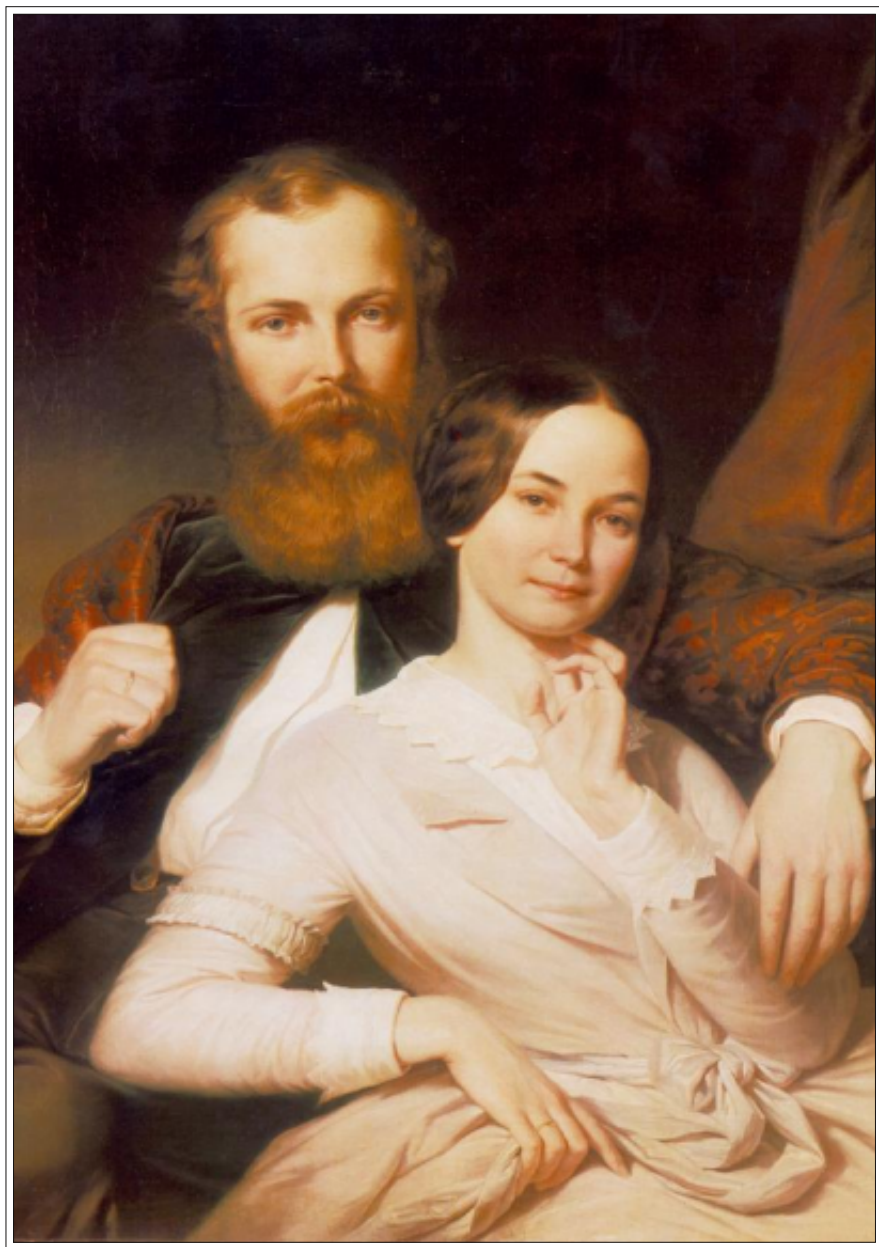
hozó művét, az *I. szimfóniát* 1844-ben mutatták be. A művet hallgatva azonnal szembetűnik Beethoven, illetve a műveinek hatása (különösen a korai, *I. és III. szimfóniájából* vannak feltűnő áthallások, sőt egy az egyben átvett dallamok is). Nem meglepő, hogy a mű meghallgatása után a korabeli kiritkákat olvasva feltűnt, hogy kortársai is ugyanerre a megállapításra jutottak, de a nyilvánvaló hatás ellenére ezzel a művével vált elismertté a pesti zenei életben. Kortársai javaslatára ekkor változtatja nevét magyar nyelvűre.

Mosonyi tehát viszonylag későn, az ötvenes évek elején kezd el csak ismerkedni Wagner műveivel, de stílusa azonnal magával ragadja. Valószínűleg művei közül ekkor a *Rienzi*, a *bolygó hollandit* és a *Tannhäuser*, esetleg az 1850-ben komponált *Lohengrint* ismerhette meg, minden esetre annyi biztos, hogy Wagner műve először Mosonyinak köszönhetően szólalt meg Magyarországon, ez a *Tannhäuser* nyitánya volt, amelyet az 1853-ban alakult Filharmóniai Társaság adott elő Erkel vezényletel. A másik meghatározó zenei élmény életében, amely Liszt Ferencsel hozta őt össze az esztergomi bazilika 1856-os felszentelésére írt *Esztergomi mise* bemutatója volt, ahol nagybőgőn játszott. Ezzel kezdődött haláláig tartó barátsága a XIX. Század legnagyobb magyar zeneszerzőjével. 1857-ben Weimarban vendégeskedett nála, amelyet követően Pestre való hazatéréseivel megkezdődött a legtermékenyebb zeneszerzői korszaka. Egyedi hangot keresvén a modern magyaros zene megalkotását tűzte ki célul maga elé. Barátja műveinek hatására szimfonikus költeményeket kezd el szerezni (amelynek Liszt nagy mestere volt), a *Hódolat Kazinczy szellemének* című műve a zenetörténet első olyan alkotása, amelyben hallható cimbalom. Ezen kívül ismertebb művei voltak még az *Ünnepi zene* (amelyben felszendül a *Szózat* is), illetve a *Gyászhangok Széchenyi István halálára*. A legnagyobb vállalkozásaiba 1861-ben kezdett, amikor öt felvo-

nás operát szerzett Vörösmarthy *Szép Ilonkája* alapján, amely bár nagyon szép és kétség kívül magyaros-verbunkos hangzású volt, azonban nehéz színpadra vihetősege miatt megbukott, különösen vele egyidős, az utókor szemében is jelentősebb *Bánk Bán* árnyékában. Második operája, az *Álmos* jóval meghaladta a *Szép Ilonkát*, amelyet nem titkoltan Wagner zenéjének a hatására komponált, mind harmóniavilágát és hangszerelését, mind az opera nemzeti-mitológiai elemekre épülő témáját tekintve. Még a vezérmotívum-elveket is következetesen alkalmazta: visszatérő monumentális témákkal dolgozott, illetve a korábbi, verbunkos hangzást is mérsékeltebben használta, stílusa inkább a német romantika felé húzott. Bemutatására azonban - mivel Mosonyi saját műve helyett Wagner operáinak adott elsőbbséget - csak halála után kerülhetett sor, illetve a műhöz méltatlanul eddig teljes felvétel sem készült belőle.

Élete talán számára legkiemelkedőbb eseményére 1863-ban került sor. Mikor Richard Wagner Pestre látogatott Mosonyi műveivel is megismerkedett és azokat egy nyílt levélben méltatta. Valószínűleg ez minden addigi elismerésnél többet jelentett számára. Hamar meg is ismerkedhetett vele és 1865-ben a *Trisztán és Izolda* ősbemutatójára is eljuthatott a német zeneszerző személyes meghívására.

MOSONYI MIHÁLY FELESÉGÉVEL, WEBER PAULINÁVAL

Élete utolsó éveiben már keveset komponált, mivel a már említett elmentétek Erkellel odáig vezettek, hogy műveit többé nem játszották Pesten, egyedül Liszt tűzött műsorra a saját vezénylete alatt bemutatott művei között egy-egy Mosonyi darabot is, akihez egyre szorosabb barátság fűzte. Élete utolsó nagy eseménye és tette is hozzá kapcsolódik: I. Ferenc József királyja koronázására Liszt megkomponálta *Koronázási miséjét*, amelyet azonban nem akartak eljátszani a budai Mátyás templomban. Mosonyi tagja volt annak a művészekből álló öt fős bizottságnak, amely Erzsébet királyné támogatását kérte. Mosonyi, aki szépen írt tisztazatot készített Liszt kissé kusza, „olvashatatlanak” ítélt kéziratáról (ez volt az indok, amiért nem akarták eljátszani), így a mű megszólalhatott végül a koronázáson. Hálából Liszt maradandó emléket állított neki és zongoraátíratot készített a *Szép Ilonka* két dallamáról. Valójában így maradhatott Mosonyi neve még valamennyire ismert a zenei életben, a mai napig ha zeneműboltokban a műveit keressük nagy valószínűséggel leginkább Liszt e két átíratába botlunk - jómagam is így ismertem meg a nevét. Mosonyi Mihály három évvel később, 1870-ben halt meg, miután pár közele zenészbarátjával, köztük Lisztel a névnapját ünnepelték, azonban az utazás során tüdőgyulladást kapott és pár hétre rá meghalt.

Mosonyi életműve azonban így sem bizonyult eléggé maradandó-

nak, legalábbis Liszt és Erkel neve mellett az övé sajnos eltörlődött. Igazából azok közé tartozott, akik bár tehetséges zenészek voltak, de leginkább mások hatására szereztek zenét, amelyeken túlságosan is érződtek ihletőjének zenéjének jellegzetességei. Jelentősége mégis nagy, hiszen mint láttuk sokat tett a magyar zenei életért, amelynek szerves része volt. Bár neve nem íródhatott be a legnagyobbak közé, de ha a sorok közt olvassuk és megnézzük egy-egy történet háttérét észrevehetjük a nagy nevek közt azon kisembereket is, akikre lehet, nem fog emlékezni az utókor, de mégis ott voltak a nagy események mögött.

FELHASZNÁLT IRODALOM:

Till Géza: Opera. Budapest, Zeneműkiadó, 1985

Szabolcsi Bence, Tóth Aladár: Zenei lexikon II. Budapest, Zeneműkiadó, 1965

Budapesti Filharmóniai Társaság:
www.bpo.hu

FELHASZNÁLT ILLUSZTRÁCIÓK:

1. *ábra*: Das Rheingold, Mainz, B. Schott's Söhne, 1873.

2. *ábra*: A Fertő-vidék autótérképe; a szerző munkája

3. *ábra*: hu.wikipedia.org

4. *ábra*: mek.oszk.hu

BÉRCES ÁDÁM

Molto Adagio.

2 fuvola	Flute	:	:	:	:	:
Kis fuvola	Flute	-	-	-	-	-
2 oboa	Oboe	:	:	:	:	:
2 klarinet Bten	Clarinet B	:	:	:	:	:
2 bigorip	Bassoon	:	:	:	:	:
1 kürt Ten ^{2.}	Trumpet Ten	:	:	:	:	:
_{3.}	Trumpet Ten	:	:	:	:	:

Molto Adagio

2 trompéta Ten	Trumpet Ten	:	:	:	:	:
3 puzsa Ten ^{1.}	Saxophone Ten	:	:	:	:	:
_{2.}	Saxophone Ten	:	:	:	:	:
_{3.}	Saxophone Ten	:	:	:	:	:
2 dob Clarinet Ten	Clarinet Ten	:	:	:	:	:

Molto Adagio

Uő hegedű	Violin	
2. hegedű	Violin	
Nő hegedűk	Viola	
Sordorokál	Cello	
Bőgő	Bass	

O

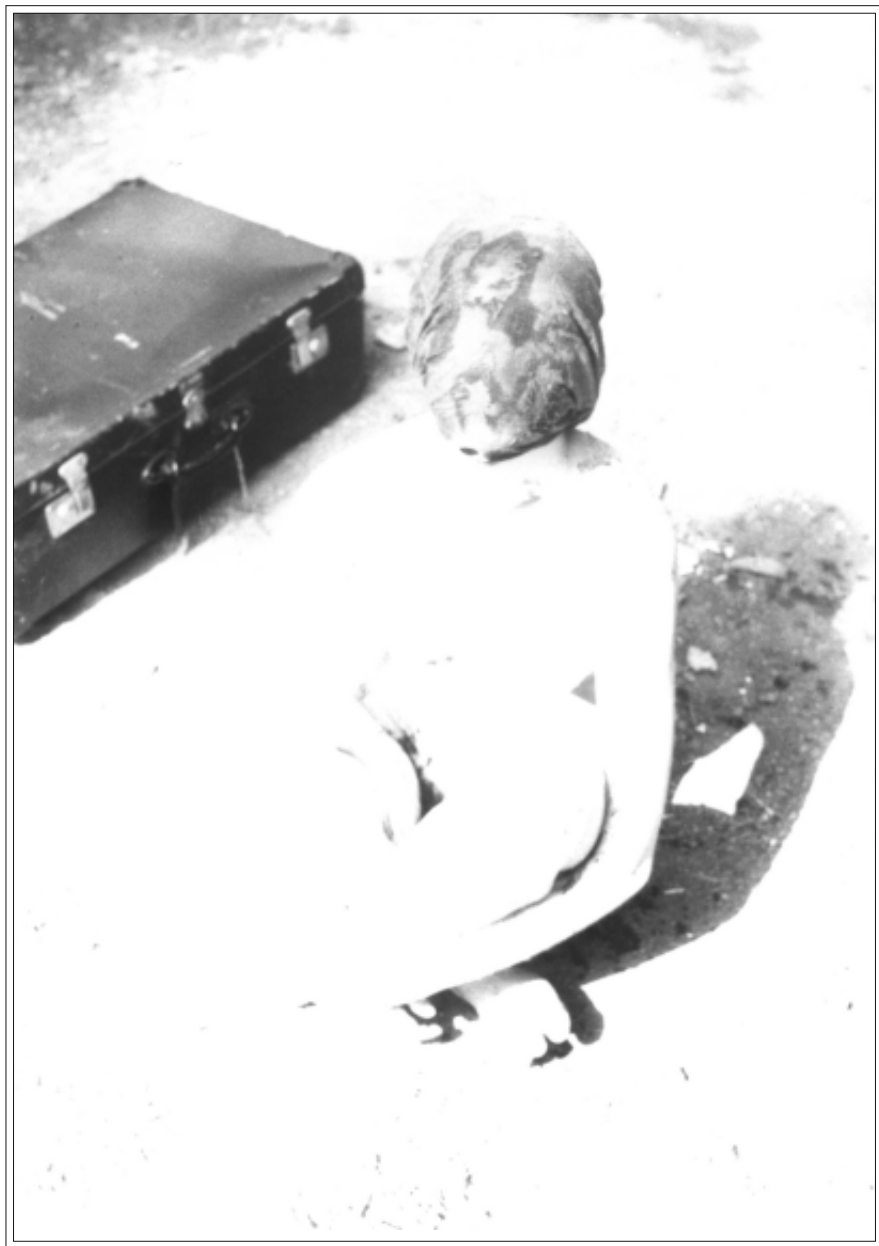
RSZÁGHATÁR

füstölgő mohákon pörgő rémképek
önkívületben röpködő járványok
hasított burok ólomszél gipszkeresztek
szögekkel úszó néhány térlátnok
pengéken éles tagadás
lélekcspadákban tévelygő vizualitás
határtalan csend
nyak a sínszálakon
fej a sín külső oldalán
bakancsban jobb láb térdtől lemetszve pihen
másik fej a vagon alatt
vénák erek kereteket díszítenek
testrészek a sín csavarjaiba akadva
kétkedően megdermedve
másik nyak gége rajtuk könyék és csonthalom
alszik
határvédő mosolygással
tisztá lepedőn vörös írás hatalmas betűkkel :

VILÁG FAKÍRJAI EGYESÜLJETEK!

NAGY ZOPÁN

ELMEMORZSA-RÉSZLET (1991)

„Tudom, atyám, hogy te vigasztalni akarsz, de az én számomra nincs vigasz. Ha föl is mentem magamat a bűn alól, a büntetés alól nem.”

BORONKAY IVÁN: RÓMAI REGÉK ÉS
MONDÁK

Leszögezhetjük, hogy Novák Tünde bemutatásra került koncepciózus fényképsorozata, egy hosszan tartó, messzemenően kiérlelt ön-reflektív belső folyamat végső lenyomata. Ilyen tekintetben e válogatott anyag közel áll korábbi, - a jelenlévők közül talán sokak által már megismert - lírai hangvételő, s mégis szigorúan dokumentarista „fény-pillanat-képeikhez”; mert hiszen azokon is a művész szemében tükröződő profán események, lét-pillanatok töltődtek fel, kerültek magasabb esztétikai szintre egy személyes választás miatt.

A vizuális forma kiválasztásakor most a művész tudatosan egy - számára meghatározó - rendkívül megrendítő előképhez, egy tizenhatodik századi festményhez nyúlt vissza: a dél-németalföldön tevékenykedő Szent Vér Mesterének öngyilkos Lukréciajához.

Az idén elkészült Lukrécia-stációk tekintetében különösen fontosnak tarthatjuk hát a választás cselekedetét s nem csak azért, mert Novák Tünde az Igazság hiteles közvetítőjeként az archaikus Róma egyik történelmi hősnőjét választotta, a műtermi képek közül hosszas mérlegelést követően pedig éppen ezt az öt párost; hanem azért is, mert egy

válsághelyzetbe került emblemikus individuuum sztoikus választásának bemutatásával kényszeríti gondolkodásra a „ma” rezignált emberét. Az igazság felismerése ugyanis jobb esetben feltárja a lehetséges utat a személyiség feletti magasabb princípiumok tisztelete felé.

Az antik hagyomány erényességre vonatkozó talán máig legismeretebb választás - paradigmája a Xenophonnál fennmaradt Prodikosz példázatból ered. A héraklészi, - jelentős lemondással járó - választás Lucretia Collatina alakjában olyan női szempontot mutat meg, melyben a tévedés lehetőségét is magába foglaló akaratnyilvánítás kétségtelenül felmagasztosul; a suicidium következményei pedig, ahogyan Ovidius-tól és Titus Livius-tól megtudjuk, egy exoteriális Birodalom megrendüléséhez vezetnek. A tükörben észlelt, fény-árnyékokból álló perszona ideális esetben a megélt élettapasztalatok hatására felépült égi igazodású kép /imago dei(?)/. Amennyiben a realizált, törekény felépítmény nem felel meg a bensőleg elvárt ideának, a törekvés kudarca bizonyosságot nyer, tragédia történik. Az itt, erőteljes pillanatképekkel elmesélt történet valódi lényege tehát az, hogy a változtathatatlan ideához hű, fiatal patrícusnő belső királysága korrumpálódott, így bukása önmaga számára nyilvánvaló! A folytatás tekintetében érzelmes emberek számára rettentés, mégis az egyetlen igaz választásra kényszerül. (S valójában ezzel együtt esik meg külső szinten, hogy a tarquiniuszi királyság kezdethez

hűtlenné vált eltorzult volta Lukrécia igazságán keresztül válik fájóan érzékelhetővé a római nemesség számára.)

Az egyszери, nagy-választás végzetyszerűen megismételhetetlen praxisához normális esetben Megrendülés vezet. Ez a tremendum perszonális szinten Novák Tündénél is, - ahogyan a szellemi tartalmakkal élénken foglalkozó létbe vetetteknél rendszerint - a ciklikus Szaturnusz-visszatérés pillanatában következett be. Vizuális művészetében az ezt követő néhány évben forrott ki s csapódott le az önmaga felé (e kiállítással pedig a felénk) prezentálható válasz.

A kiállított hús képen látható magányos Lukrécia, (sok esetben a hatásos pátoszformulákkal bemutatott,) nemes ideát felidéző alakja a historia részleteinek visszafogott kibontásával lesz szemünk láttára az erényességet meghazudtoló (alá) bukkott nő! - s mint médium - egyszerre korkritika! A csak finom utalások szintjén érzékeltetett - (Novák szerint „nem is annyira fontos”) - testi aktust követően a hősnő eszmél, majd lelkileg már meghalva, fekete gyászruhában jut el saját maga könyörtelen feloldozásához (- számára az érzelmek terén tanúsított családi-megbocsájtás teljesen irreleváns).

Lukrécia (és a fotóművész) választása tehát didaktikusan korunk kritikája is: Novák a sorozattal rámutat arra, hogy az emocionalitástól túlzottan áthatott, negatív értelemben elnöiesedő modern világunkban kör-

nyezetünktől többnyire megkaphatjuk a vágyva várt mentségeket: az érzelmi megváltást; ám egy szigorúbb, transzcendentális igazodású, archaikus eszméket beteljesítő korszakban a (nő-) ideát megtestesítő makulátlan személy beszennyeződés esetén, minthogy többé nem reprezentálhatott égi rendet, nem élhetett tovább.

Az egyetemes Igazság - jelen kori, főként értelmezésből adódó - válsághelyzetében Novák Tünde a választás lehetőségét tekintve mégis megengedőbb. Fényképekkel közvetített szemléletében nagyon fontos a választás és példamutatás, azonban az archaikus alternatívát nem erőlteti ránk. Önálló kiállítással poétikusan mutatja meg, hogy a kimozdítotttságra reagálni (megalkuvást nem tűrve) úgy is lehet, ahogyan Lukrécia cselekedett. Egy, a kiállítást megelőző személyes beszélgetés alkalmával - Lukrécia választása kapcsán - Novák összegzésként így fogalmazott: „Tisztelem, hogy volt ilyen. Oda kell figyelni rá, de a mai ember nem feltétlenül kell, hogy (e problémát) így oldja meg.”

Vagyis a jelen tárlatot szemlélve észben kell tartanunk, hogy Novák Tünde Lukrécia passiójával semmit nem erőltet, okulásként csupán egy elgondolkoztató VÁLASZTÁSI lehetőséget mutat meg!

Tessék hát választani!

RÁSONYI ÁBEL LÁSZLÓ

A medvebunda súlyosan nyomta a vállát. Megállt. A futástól, a teherből nagyokat lihegve szedte a levegőt. Erősen izzadt. A sós cseppek parányi alagutakat vágva hullottak homlokáról a hóra. Főlemelte karját, arcát ujjasával törölve meg. A mozdulat után szeme megpihent vérfoltos kezén. Nyögve guggolt le, havat kapott a markába, dörzsölte tenyerét. A megoldott, rózsaszínű víz gödröket mart a hóba. Nézte. Tetszett neki, ahogy a szűz anyagon nyomott hagyott élőbb izzadsága, most a vére. Bal kezét ökölbe szorította, s mosolyogva leste, amint a marok alján egy-egy darabka rózsásra koszolt hólé előbukkant, majd alábukott, vágva újabb utat a halott talaj felé.

Báró Listius László felállt. Arcát felemelte, s belebámult a rázuhánó éjszakába.

Pillanatok alatt sötétedett be. Egyik percben még látszott a vérvörös Nap hosszan elterülő kövér teste; a másikban már a Hold ragyogott és a csillagok.

Alig egy fertály órája még nem volt így, egyedül. De azok után, ami történt...

Örült, hogy üldözőit sikerült leráznia. Pedig kutyákkal jöttek; mérges, acsargó kopókkal és vizslákkal. Egész másképp sikerült ez a vadászat, mint ahogy a gróf tervezte - mosolygott magában. A hajnali pálinka, a sürgésforgás, a férfiak reszelős nevetése, a hölgyek kacagása, a meglőtt vadak agóniája, a hegybe hordott hús, mindez olyan ostobának és

bárgyúnak tűnt annak utána, ami történt.

Listiusnak nevetethetnékje támadt. Mélyről, akadozva indult el a hang, de túl fáradt és megviselt volt ahhoz a báró, hogy olyan igazi, erőteljes hahota legyen belőle, köhögésbe, hörgésbe fulladt a nevetése.

Csak Júliát sajnálta. Nem igazán magát Júliát, a valós személyt, hanem egy darabját a világnak, egy érző lényét, akiben éppúgy ott van a megfejthetlenség varázsa, mint a lábai alatt, a hóban halottan alvó rovarokban. Nem ezt, nem így akarta.

Eszébe jutott, milyen volt Júlia arca, amikor... Hogy sűrűsödött szemében a rettegés, az irtózatoss félelem, miközben ugyanaz a szem szinte leírhatatlan sóvárgással vágyott arra a cselekedetre, s üvöltött rá a szakadásig táguló pupilla, amely környékén már önkívületi táncot jártak a vékony erek...

Vajon meddig úr a tudat és honnantól parancsol a test? Hol van az a határ, hol a döntő pillanat, mikor a sejtek már kikerülnek az agy uralma alól, mikor csupán a megszámlálhatatlan részek vannak és nincs egész; nincs meg a mindent eggyé fűző akarat, helyette rebellis tombolás van. Ez a végső szabadság?

Vagy ez a halál?

Már nincs közös a részekben, nincs kohézió, nincs arról már tudás, hogy ez egy és oszthatatlan. Nincs Júlia, csupán a kavargó részek és parányok zagyva s buja

sokasága. Vajon a széthullás maga a halál? S a pokol az, ha a részek részekként kínoztatnak? S csak a boldogoknak adatik, hogy a vég után egyberendezze őket az egyberendező?

Hülyeség - rúgott a báró a hóba. Csodálkozott magán, hogy éppen most, nyakán üldözőivel kezd el gondolkodni efféle dolgokról.

Csak hát az a szem... Júlia szeme. Mennyi minden belefért abba a rövid perctörédekbe! Csordultig telt akkor a látvánnyal. „Könnyet se ejts!” - jutottak eszébe Júlia szavai. Elvigyorodott, tetszetek neki ezek a szavak. „Könnyet se ejts! Könnyet se ejts!” - ismételtette magában. Ettől - úgy érezte - megnyugodott.

Báró Listius László szétnézett.

Nem sok jót jószolt az éj. A világozás utáni démoni hangokkal, szagokkal vette körül az erdő. Az ágak zörrentek, a gallyak roppantak; a sötétség úgy mozdult meg, mintha egyetlen eleven lény lett volna. A bükkfák lábainál nagyon gyöngének és támadhatónak érezte magát.

Elindult valamerre. Nem tudta pontosan, hová megy, de a renetegben el is veszítette értelmét az előre, a hátra, a balra és a jobbra. Mindenhol ugyanaz fogadta: erdő, hó, sötét. Ment hát, s azzal nyugtatgatta izgága lelkét; nemsokára falura talál. Hiszen errefele kell lennie a gróf egyik jobbágyfalvának. Abban bízott, hamarabb odaér, mint üldözői. Valamelyik boglyában pedig majd csak átvé-

szeli az éjszakát. Nappal meg már eligazodik. S a P. városi fogadó sem lehet messze, ahol az előző napon megszállt, s ahol hűséges szolgája várja.

Csizmája alatt nagyokat ropogott hó.

Hirtelen azt érezte, mögötte valaki lépdel. Vadul fordult meg, medvebundája beröpült az ágak közé. Keskeny törét maga elé kapva zihált. Az erdő hallgatott. Füleit a levegőnek tapasztotta, kidagadt erekkel, visszafojtva ideges lélegzetét figyelt. Mint elszánt vad, összes érzékével az erdőre koncentrált. Hatalmasat fűjt, mikor újra levegőt vett.

Semmi.

Tikkadt agya úzótt vele tréfát. Legalábbis nagyon remélte. Gondolatai mélyén azonban továbbra is ott vibrált és hízott egyre inkább a kétségbeesés. Hisz az imént még az idegen, félelmetes zajokkal teli erdő hogy csöndesülhet el így egyik pillanatról a másikra, akárha gigáját vágnák?

Míg visszadugta a kést és lehavazta bundáját, a gondolatot elhessegette magától. Akkor maradhat életben, ha arra figyel, hogy életben maradjon, s ebbe a külvilágot pusztán oly mértékben vonja bele, hogy elméjét ne habarintsa össze; s bensőjében is inkább a praktikus dolgokra koncentrált, erejét a ki tudja, milyen hosszú menetre összpontosítja.

Határozott, de takarékos léptekkel indult el újra. És hogy fantáziáját végképp béklyóba kösse,

fennhangon lépéseit kezdte számolni.

Ezerötszáznál tartott, mikor egy ritkásabb részhez ért. Elfáradt, így megállt. Lábai kőszúllyal húzták volna le a hóba. De nem mert leülni. Attól félt, ott marad. Pilláit csukta le inkább egy kicsinyég.

-Listius...

Borzadva kapta föl fejét. Elsőre nem tudta eldönteni, kimerült elméje játszik-e újra vele, vagy valóban nevéen szólítja valaki. Követői nem érhatték be, hiszen régóta nyomát vesztették, s nem is valószínű, hogy az éj beálltával folytatnák a keresését. Talán a bükkfák koronái dörzsölték ki e szót, ahogy az éledő szél nekik feszült, s a tompa zajból fáradt agya kreálta a szót; nevét.

Egyedül volt, társaságra vágyott, ezért hát, hogy megszólítottatott - önmaga által.

-Listius... - susogott a sötétség.

Báró Listius László lassan előszedte törét. Úgy szegezte az erdőnek a pengét, mintha ezen az apró, görcsös mozdulaton múlna az élete. Nem tekintett körül, mert a szél fekete fellegekkel fődte el a holdat: démoni vaksötétben állt, a néma erdő, mint asszonyi test ölelte körbe. Nem volt értelme keresni a honnant.

Egyedül merev tőre feszült mocsanatlan - de azt se tudta, kire fogja, mire fogja. Szájából nyál csöppent a hóra delejes izgalmában.

-Listius László... - sóhajtott az éj.

Nevének teljes hallatán pokoli félsz támadta meg szívét.

Meggyőzetett, nem kimerült elméje űz vele kegyetlen tréfát: itt most valóban hívja valaki.

Félelemtől kiszáradt hangon szólalt meg:

-Ki vagy? Lépj ki és állj elő!

A beálló jeges csöndben apró lábak zaját, selyem zizegését vélte hallani. A gyaloglása során megszokott hangok megszűntek. Semmi reccsenés, semmi ropogás, semmi vadállati nesz.

Száját megtörölve nagyot nyelt.

-Fordulj meg! - hallotta háta mögül.

Pár lépésre tőle állt a lány. Mosolygott. Sötét haja keretében arca úgy világított, mintha önálló fénye volna. Duzzadt ajka csillogott. S mintha teste is fénylett volna; mindent látni engedett e sugárzás, a vékony fekete selyem nem zárta el a mohó férfiszem útját. Listius látta a kerek mellett, a puha hasat, s alatt az ágyék izgató domborulatát.

Rémületét csodálkozás váltotta fel: a jeges éjszakában a szoborszerű szépség majdhogynem mézítelen állt előtte, pusztán az átlátszó selyem borította gyönyörű alakját. Márványos lábai pucéron tapadtak a hóra.

A törét visszadugta övébe.

Báró Listius László sehogy sem értette, miképp toppant ide, az isten háta mögé ez a lány a dermesztő éjben. Az sem fért a fejébe, hogy nem fázik. Mert nem vacogott, nem didergett. Talán boldond, azért nem érzi a hideget. Biztosan elkóborolt otthonról. Ennek kicsit megörült, hisz ez azt

jelenti, nincs már messze a gróf jobbágyfaluja. Mert máshonnan nem jöhetett a lány, az bizonyos.

Igen, biztosan bolond, csak azok képesek fittyet hányva a körülményeknek efféle fura dolgokra.

-Ki vagy? - kérdezte immáron nyugodtabban.

A lány megvonta vállát.

Báró Listius László lekapta medvebundáját, hogy ráterítse a lányra. Mégsem járja, hogy így álljon a hideg éjben.

A lány elhárította a bundát. Közelebb lépett.

Sötét szemei egyenesen Listius szűk pupilláiba fúródtak. Akár kés az olvatag vajba, úgy hatoltak át a kis résen, egész a férfi izgatott agyáig.

-Vedd elő a törödet, Listius - suttogetta a lány.

Tiltakozni akart. Ám szemei a lányéban eltűntek, s velük együtt tűnt el minden ellenkezése is. Egyszerre csak azon kapta magát, a penge a már teljesen közel álló lány hasának feszül. Hegye a has húsába nyomódott. Azon a határon volt a fegyver, amely csupán egy leheletnyi lökessel választja el a döféstől; az öléstől.

Magán érezte a duzzadt száj forró levegőjét. Mereven leste a lányt, agya dobolva lüktetett, s azt érezte, nem tud ellenállni.

-Döfj! - nyögte a lány.

Báró Listius László nem mozdította kezét. Mégis, amikor lenézett, megrettent a látványtól: a tör markolatig döfve meredt a hasból. Nem vette észre, mikor a lány

óvatos, szinte láthatatlan mozgással ráhúzta magát a vékony élre.

Elengedte a fegyvert, habogva hátrált egy fél lépést. Az ijedtségtől nem jött ki hang torkán. Dadozott nyitott szájjal, kapkodva.

-Nem én tettem, nem én tettem - hadarta agya gépiesen.

A lány megfogta a nyelet, és egyetlen erős rántással kihúzta. Listius lába elé hajította.

A tiszta, vértelen törön megcsillant a lány fénye. A hasán semmilyen seb nem látszott; oly puhán, édesen hullámzott, mint annak előtte.

A férfinak elkerekedett a szeme a döbbenettől. Lehajolt a fegyverért - figyelve közben a mosolyogva álló lányt -, s bambán állapította meg: a pengén egy csöpp vér sincs.

Sápadtan ejtette le a földre.

-Lám, Listius - csöngött a lány hangja -, sebet ejteni rajtam nem tudsz. De ne kérdezd, ki vagyok. Ez nem fontos. Ott vagy, ahová jutni vágytál. Az élet és a halál küszöbén. Elveszve a világnak, vagy az erdő mélyén - te a többieknek már nem létezel. Vagy helyette nekem itt, s velem itt. Nem tudván, valóban vagyok-e, vagy hajszolt elméd járhatja bolondját veled. Ezzel ne törődj, Listius.

A lány szorosan hozzálépett. Melle bimbója perzselte a férfi mellkasát.

-Ölelj! - kérlelte a lány.

Báró Listius László akarattalan vonta magához. Akadva, céltalan csapódtak eszének foszlányai fejében. Ki ez? Ki ez? - keringett a

kérdés belsejében. De nem tudta volna megválaszolni, nem tudta volna logikus magyarázatát adni a jelenségnek.

Abban sem volt bizonyos, mindez tényleg történik-e, de már nem is igen kutatta. Jólesett a magányossága után egy meleg testet magához ölelnie, ráadásul egy gyönyörű nőét. Zsibbadt az akarata, a szelleme, a teste; mintha lebegett volna. Nem tudta elhatárolni, biztos kontúrját adni önmagának, az éjnek, az erdőnek, s ennek a lánynak. Megszűnt lenni. Csak karolt, mint élő, követelő hús, amely nem szól, nem elmélkedik, pusztán van és karol, mert karolni jó, mert a sejtek tömege elvált egységi létezésétől; nem volt már értelme annak: Listius. Hát szeme becsukódott, s ölelt.

Hosszan, mohón váltottak csókot.

Listius kinyitotta a szemét. Ijedten lépett hátra. A döbbenet utóbb megbénította, s meredten állt: előtte csupán egy sudár bükkfa törzse meredt.

Nagyot nyelt, majd eme önkéntelen mozdulatától kissé magához térve előre lépett, és mint a vak vagy a féleszű tapogatni kezdte a törzset.

Semmi.

Pusztán a bükk selymes kérgét érezte ujjai hegyén, de annak a lánynak, akit az imént még olyan mohón karolt és csókolt nyoma sem volt.

Sóhajtott és lehunyta szemét.

Aztán gyorsan megfordult, és mint akinek ezen múlik az élete,

vad, hajszott futásba fogott. Rohant, taposta a havat, gallyak csapódását érezte arcán és a karján, hallotta az ágak recsegését, saját zihálását, ruhájának dörzsölését.

Hirtelen elvesztette egyensúlyát, s hasra vágódott a hóba. Elájult.

Arra riadt, hogy a medvebunda súlyosan nyomja a vállát. Felállt. A futástól, a tehertől nagyokat lihegve szedte a levegőt. Erősen izzadt. A sós cseppek parányi alagutakat vágva hullottak homlokáról a hóra. Fölemelte karját, arcát ujjásával törölve meg. A mozdulat után szeme megpihent vérfoltos kezén. Nyögve guggolt le, havat kapott a markába, dörzsölte tenyerét. A megolvadt, rózsaszínű víz gödröket mart a hóba. Nézte. Tetszett neki, ahogy a szűz anyagon nyomott hagyott elébb izzadsága, most a vére. Bal kezét ökölbe szorította, s mosolyogva leste, amint a marok alján egy-egy darabka rózsásra koszolt hólé előbukkant, majd alábukott, vágva újabb utat a halott talaj felé.

Bárá Listius László arcát felémelte, és belebámult a rázuhanó éjszakába.

Olyan érzése támadt, mintha mindez már megtörtént volna vele. Gyanította, kimerült elméje szórakozik vele.

Övéhez kapott, valami biztonságot akart, törét kereste.

A tör azonban nem volt a helyén.

Listiusnak derengett, mi történt. Fokozatosan eszébe jutott gróf, a vadászat, Júlia, a sötét erdő, a

szinte meztelen lány, az ölelés, a csók és a bükkfa.

Remegett a félelemtől. Pontosabban a bizonytalanságtól. Ebben a sötét, éjszakai erdőben nem az üldözői, nem a fekete rengeteg idegen hangjai jegesítették szívét. Listius attól félt, hogy megtévelyodott, és eszeveszetteként bolyong az erdőben, miközben háborodott elméje csúfot úz belőle. Attól tartott, hogy elvesztette a valódi dolgok iránt érzett bizonyosságát, attól reszkett, hogy végleg elmosódott a képzelet és a valóság határa.

Nehezen merte bevallani magának, de úgy sejtette, valami ilyesmi lehet a pokol.

-Listius... - hallotta.

Teljesen magában állt egy tisztás közepén.

A tisztult égen vakítóan izzottak a csillagok, s fénylett a Hold. A szél csöndjében nem beszélt az erdő.

Előtte, a tisztás közepén egy vaskosabb fára hurkolt hánckötél lengett. A Hold fehér fénye, mint tej csurgott a kötélen.

Vacogva gombolta magán össze ruháit. Sütán, szerencsétlenül mozgott, úgy érezte hosszú órákba telik, amíg odaér a fához. Zihálva mászott az ágra, amelyre a kötelel rögzítették. Amikor felért, kicsit megpihent, és felnézett a ragyogó téli égre. Határozott mozdulatokkal helyezte nyakára a kötelet, behunyta pilláit, s azt suttocta:

-Könnyet se ejts.

Elrúgta magát a fától. Bár minden a másodperc töredéke alatt történt, pontosan érezte, ahogy a feje és a keze neki csapódik a fatörzsnek, érezte, ahogy a mély horzsolástól homlokából vér serken, amely gyors iramba keres utat szája felé, s majd hallotta, hogyan feszül meg a kötél, hogyan roppannak a csigolyák.

Sötét lett minden.

Arra eszmélt, hogy fekszik a hóban, szája olvadt lével és forró nyállal teli. Érezte, a medvebunda súlyosan nyomta a vállát. Felállt. A történetektől nagyokat lihegve szedte a levegőt. Erősen izzadt. A sós cseppek parányi alagutakat vágva hullottak homlokáról a hóra. Fölemelte karját, arcát ujjásával törölte meg. A mozdulat után szeme megpihent vérfoltos kezén. Nyögve guggolt le, havat kapott a markába, dörzsölte tenyerét. A megolvadt, rózsaszínű víz gödröket mart a hóba. Nézte. Tetszett neki, ahogy a szív anyagon nyomott hagyott elébb izzadsága, most a vére. Bal kezét ökölbe szorította, s mosolyogva leste, amint a marok alján egy-egy darabka rózsásra koszolt hólé előbukkant, majd alábukott, vágva újabb utat a halott talaj felé.

Báró Listius László felállt. Arcát felemelte, és belebámult a rázuhanó éjszakába.

Kiszakadó, kétségbeesett üvöltését elnyelte az erdő.

GULYA ISTVÁN

Találkozhatunk vele a kiállítások fotósaként, ha nem a dj-pult mögött áll, az ajtóban adja a jegyet rendezvényeinken, egyfajta mindenes Valovics Tímea, egyesületünk egyik legfiatalabb lelkes tagja.

Szelevényi Gellért: - Az ELTE Ókori nyelvek és kultúrák szakán Assziriológia szakos hallgatója vagy. Nem mindennapos érdeklődési kör ez, hogyan kerültél kapcsolatba ezzel a kultúrával, mivel foglalkozik ez a tudomány, milyen érdekességeket rejt magában akár a laikus számára is?

Valovics Tímea: - Az első kérdésre a válasz, hogy teljesen véletlenül kerültem a szakra. A tanulmányi elképzeléseim megrendíthetetlenek voltak kiskoromtól kezdve, de a végén mindig teljesen máshogy alakultak a dolgaim. Már nagyjából 4 évesen régész akartam lenni, általános iskolában mindenből jól tanultam, így amikor a továbbtanulásra került sor a rajztanárom azt javasolta menjek művészeti iskolába, a némettanár, hogy német tagozatos gimnáziumba és stb. Annyi minden tetszett, hogy a végén nem igazán tudtam választani, így jelentkeztem és fel is vettek egy közgazdasági szakközépiskolába.

Visszatekintve hasznos volt, de tudtam, hogy nem ez lesz az én pályám. Leérettségiztem, és ragaszkodtam a kiskori álmomhoz, jelentkeztem az ELTE-re régészeti szakra. Elsőre nem sikerült. Elmentem dolgozni, mellette pedig

elkezdtem grafikusnak tanulni, és újraérettségiztem, hogy az amúgy is ötös vizsgát javítsam, jobb szálalékok kellettek történelemből. Másodjára már bejelöltem az egyiptológiát is alternatívaként. A régészetre megint nem kerültem be, de elkezdtem egyiptológiára járni. Voltak olyan alapozó tárgyak, pl. közel-keleti vallástörténet, művészettörténet, amin megismertették többek közt a mezopotámiai kultúrát, és az első fél évem alatt ki is derült, hogy át fogok jelentkezni assziriológiára, teljesen beleszerettem. Tanultam a közép egyiptomi és a kopt nyelvet, de közben már az akkádval is elkezdtem ismerkedni. Az egyiptológiát el is hagytam egy év után. Közben bekerültem régészet és iranisztika szakra is, de őszintén, a mezopotámiai kultúrát nálam nem múlta felül egyik sem, nem mellesleg ezen a szakon is tanulok régészetet, az iranisztika részéről pedig perzsa kultúrát, vagy épp óperzsa nyelvet. Tehát minden mást ez váltott fel, 2010 óta.

Megpróbálom leírni ezt a tudományterületet, de nincs egyszerű dolgom. A történelem órákon mindenki hallott arról, hogy pl. volt egy Babilon nevű hely, ahol Hammurapi készíttetett egy törvényoszlopot, vagy mindenki hallott Bábel tornyáról. Ezen kívül szinte csak durva félígazságokat hallani úgymond a hétköznapiokban. Én úgy tekintek az ókori Közel-Keletre, mint a kultúra bölcsőjére. Nemcsak, hogy itt kezdtek el az állatok és pl. a gabo-

na domesztikációját, de az írás kialakulását is ide kötik, vagy épp az első igazi városok már legalább 8000 évvel ezelőtt megjelentek ezeken a területeken. Ez persze még az őstörténet része. Engem inkább a birodalmi kultúrák érdekelnek, amik felváltva egymást születtek és visszaszorultak, de hatalmas kulturális hatást gyakorolnak, mondhatjuk a mai napig. Leginkább az assziriológia a sumerokkal és akkádkokkal, mint népekkel foglalkozik, és ezek kultúráival. A sumeroknál nem létezett egységes birodalom, inkább önálló városok kisebb-nagyobb politikai befolyással léteztek egymás mellett. Kutatásukra külön szakág alakult ki, a sumerológia. Meg kell valljam, az egész világon nem sok ember mondhatja, hogy sumerológus, és nehéz is bekerülni ebbe a tudóskörbe, ami nem véletlen, mert rendkívül nehezen kutatható terület.

Babilónia és az Asszír Birodalom tett rám igazán nagy hatást. Az istenképzetek, az irodalom (aminek egy része a sumer hagyományokra épül), a démonok világa, a halálképzetek, a művészet... Pl. engem, mint laikust a mágia világa, az ómenszövegek, az alvilági szövegek, az írásuk fogott meg. Aki ezeket tanulja, nem hiszem, hogy tagadná, mennyire el tudja varázsolni az embert. Viszont a tanulmányok is csak kisebb szeleteket tudnak bemutatni az egészből.

A laikusoknak talán leginkább azt rejtheti, ha egy kis betekintést nyer ebbe a tudományba, hogy tel-

jesen megdöbbenő, mennyire mást képzelünk az egészeztől. Felsejlik, hogy itt hatalmas kultúrák voltak, amiről az európai emberek alig tudnak. Mielőtt a görögök elhozták volna azt a kultúrát, ami nagy hatást tett Európára, addig az akkádkok már iskolában taníttatták az írnoktanoncokat, már komoly jogi rendszerek működtek, vagy épp az Újasszír Birodalom a Kr. e. I. évezredben már kb. akkora területet tudhatott magának, mint később a Perzsa Birodalom, ill. Nagy Sándor. Túlzással, de övük volt a fél világ, még az is előfordult, hogy Egyiptom is a fennhatóságuk alá tartozott. Emellett ismerős motívumokra bukkanhatunk, akár ha megpillantunk egy szárnyas géniusz ábrázoló képet, - bár ennek kutatása sem olyan egyszerű, ahogy azt gondolnánk - de nagyon emlékeztetnek minket az ószövet-ségi, bibliai géniuszokra, szárnyas lényekre vagy az angyalokra.

Nos, ez a tudományág hemzseg az ilyen és ehhez hasonló érdekeségektől, bármilyen kíváncsisággal, szépségszeretettel és tudásvágygal megáldott embert képes megragadni.

Sz.G.: - A jelenlegi underground zenei életben is részt veszel, zenéket pakolsz gothic (Nekroman-tika) és deathrock (Batcave!) esteken, de említhetném a Gépnarancs estét is, amire dekorációval készültél a zene mellett. A fent említett műfajok mostohá-bak a 2000-es évektől hazánkban,

számodra milyen kihívást jelent ez? Ezen műfajok inkább a 30-as korosztály körében népszerűbbek - Te lényegesen fiatalabb lévén - honnan indult a rétegzeneikkel való kapcsolatod?

V.T.: - Kihívást csak annyiban jelent, mennyire lehet továbbítani, akár az én korosztályomba tartozó embereknek. Hogyan lehet megőrizni az értékeit... Bár ez amolyan általános probléma egy tömegkultúrában, ma nem divat szabadon gondolkodni, sajnos. Lehet, hogy pesszimista vagyok e téren, de ha a fiatalok zenei ízlését nézem arányaiban, akkor igencsak háttérbe szorul akár a komolyzene, a jazz vagy más alternatívák. Annyi zenei irányzat van, mégis úgy gondolom, a legtöbb fiatal nem válogat, csak befogad mindent, amibe épp belebotlik.

Szóval az jelenti a kihívást, és elsősorban nem nekem, hanem a különböző bulik szervezőinek, hogy vajon lesz-e még érdeklődés, lesz-e „újabb” újhullám, utánpótlás a közönséget nézve? Azért, rengeteg embernek ez jelentette a mentevárt sok évvel ezelőtt. Személy szerint azt remélem, hogy a mostani kulturális sivárság csak átmeneti időszak, és hogy hamarosan az emberek elkezdnek visszanyúlni a régebbi időszak pozitívumaihoz (végülis nem ritka, hogy ez megtörténik), és újabbakat hoznak létre.

Úgy érzem, én szerencsés voltam. Sajnos lemaradtam a 70'-es évekről, sőt a 80'-as évek nagy ré-

széről is, de a szüleimtől elég sok mindent kaptam. Ők is mondhatni alternatív arcok voltak, kis koromban már tudtam, milyen a csövi táská, rókafarokkal az oldalán, ráadásul édesanyám fiatalon szült, szinte együtt nőttünk fel. Még nagyon sok zenét hallgatott. Klipket vett fel videóra a VH1-ról, aztán elég sokszor együtt énekelünk és ugráltunk a különböző számokra. Ezek nagyon vegyes zenék voltak. Ovis koromtól kezdve szerettem az olyan zenéket, mint a Metallica, Roxette, Scorpions, Cranberries, Eurythmics, Nena stb... Utána egy ideig nem találtam olyan irányzatot, ami megfogott volna, tizenkét éves lehettem, amikor beleszerettem a nu-metalba elsősorban (Linkin Park, Korn, LimpBizkit), majd olyan zenékbe, mint a Slipknot. Mivel nagyon sokat voltam egyedül, mindig fontosak voltak a zenék, filmek és a könyvek, de ekkorra már szinte éjjel-nappal zene szólt körülöttem. Lelkileg nem volt békés a tizenéves korom - mint sokaknak ilyenkor -, de ez is közrejátszott, hogy folyamatosan keressem a zenében is a fogódzkodókat.

Volt némi kilengésem a death-metal és black metal felé is, aztán egy pár évre a goth metal volt az egyik nagy szerelmem, de mellette 15-16 évesen elkezdtem Siouxsie and the Banshees-t, Sisters of Mercy-t, Pink TurnsBlue-t is hallgatni (hát igen, az internet nagy segítségét nyújtott a tájékozódásban). Tizennégy éves koromtól már há-

zibulikat hoztunk össze, 2004-ben voltam először Szigeten, lejártam néha az akkori Marco Polo-ba, Rémálom a Nyár utcában buliba, de az akkori társasággal inkább a kocsmázás volt a divatban. Ezek az említett alkalmak azért nem voltak túl gyakoriak, inkább otthonülő típus voltam, és eléggé zárkózott. „Csak” 18 éves korom óta lett igényem még inkább a szórakozásra.

Egyik meghatározó élményem az első Gyár-látogatás volt. Akkor hallottam élőben először olyan zenéket, amik a 80'-as évek zenéinek feelingjét és a saját elképzeléseim szerinti jó zenéket tükrözték. Innentől kezdve rájöttem, hogy vannak olyan helyek, ahol jó bulikban jó zenék szólnak, és kerestem is ezeket.

Szóval, nagyon korán megismerkedtem különböző zenei irányzatokkal, és azóta is folyamatosan változik, alakul az ízlésem, de már vannak maradandó mérföldkövek.

Sz.G.:- Ókori nyelvek, füstös klubok, karitatív munka - mindemellett mire marad időd, ami fontos az életedben?

V.T.:- Az utóbbi időkben az egészségemmel nem egy problémám volt, ami elég sok időmet elvette. Ezt leszámítva szeretek kreatív lenni, új dolgokat felfedezni magamnak. Imádok tervezni, és mindig alig várom, hogy megvalósíthassam ezeket a terveket a megfelelő pillanatban. Mindig fontos volt a rajzolás, olykor az órára va-

ló figyelés helyett is inkább ezt választottam, de igazából bárhol nekiálltam alkotni valamit. Néha úgy adódott, hogy a szobámat dekoráltam ki, édesanyámnak és a mamámnak is van már egy kisebb anyaga a nevemmel, a grafikus iskolába is elkeveredtem általa, szóval általános kiegészítőm.

Emellett szeretek sportolni, táncolni, állatokkal foglalkozni és minél többet utazni. A sport és a tánc is rég óta több-kevesebb szerepet kapott nálam. Elsőként kezdtem el táncolni, kezdetben néptáncot, amit aztán felváltott szakkörként a kézilabda. A kézilabda viszont évekre lefoglalta a délutánjaimat, egyre többet edzettem. A Dunaharaszti csapatában kezdtem bal átlövőként, majd bekerültem az FTC ifi csapatába, ahol nagyon jó edzőm volt, annyira szerettem, hogy amikor kilépett a Fraditól, én is kiléptem. Ráadásul nem igazán szerettem az ottani légkört, mert ha valaki komolyabban játszik, egyre jobban áthatja, majd elnyomja az anyagiasság az egész játékélményt. Ez nem igazán tetszett, és másfél évre abbahagytam a játékot, aztán egy-két évre bekerültem a Taksony csapatába, de utána végleg továbbálltam. Viszont a kézilabdának köszönhettem, hogy atlétika és szertorna edzésekre, versenyekre is jártam. A kézilabda után visszaváltottam a művészibb dolgokra, énekarba és mozgáskultúra órákra jártam, az utóbbin többféle táncot is tanítottak.

A mostani szabadidőmet nagyjából ezeknek az utóhatása határoz-

za meg, emellett pedig a gasztronómia, ill. a gyógynövényekkel való foglalkozás is egyre jobban érdek.

Sz.G.:-Két esztendeje csatlakoztál a Memento Mori Egyesülethez. Mit tartasz fontosnak az egyesületi munkában, ami Hozzád legközelebb áll, milyen személyes elképzeléseid vannak, amit megvalósítani szeretnél? Az eddigi élményeid közül ki tudnál emelni néhányat, ami számodra meghatározó volt?

V.T.:-Nagyon tetszik, hogy van egy olyan szervezet, ami keretet és lehetőséget ad nyitottan, különböző aspektusok által behatárolva a kultúrákedvelő embereknek. Ez kis-ké fátýolosan hangzik, de úgy értem, hogy szubkultúrából kiindulva, mindenféle mővészeti ágból (zene, festészet, irodalom) kapcsolja össze a hasonló ízléső alkotókat és azok alkotásainak befogadóit. Olyan médium, ami ezen a téren - úgy gondolom - fontos munkát végez.

Részemről fontosnak tartom a háttérmunkát (jogi, gazdasági) egyrészt, ami segíti az egész szervezet működését, ebben többször részt vettem, de mivel FEB elnökként (is) vagyok tagja az egyesületnek, ez nem annyira meglepő. Jobb része a munkának a szervezésnél való segédkezés, a kreatív feladatok kivitelezése. Legyen az egy kiállítás felpakolása, vagy a rendezvények fotódokumentálása.

Amit én szeretnék megvalósítani egyesületi kereteken belül, például az, hogy egy tervbe vett

előadássorozaton belül, szerepeltetni tudjam azt a tudományágot, vagyis az asszíriológiát, ami a szívemhez közel áll. Pont a korábban említett nehézségei, ill. a kevésbé ismertsége miatt szeretném kicsit közelebb juttatni azokhoz, akiket a tudományos körökön kívül is érdekelne. Ennek részletei még csak a közeljövőben lesznek kidolgozva, de jó kezdeményezésnek ígérkezik. Reményeim szerint tényleg sorozat lesz az ügyből, amiben más kultúrák is be fognak tudni mutatkozni.

Korábban a Memento Mori által biztosított rendezvények közül az egyik legjobb szerintem a Fekete Zaj fesztiválon megszervezett Memento Mori szőnpad volt, ill. az aznapi régészeti bemutató (ahol egy csontvázat lehetett feltárni a Nemzeti Mőzeum egyik régészének vezetésével), és az újászverseny. Számomra talán ez volt a legmeghatározóbb, mert ezen a napon megvalósult az a kulturális átjárás, ami egy fesztiválon keresztül tette lehetővé, hogy kora délután egy kicsit belekóstolhattunk a régész munkájának szépségeibe, kipróbáltunk egy sportot, amivel a hétköznapokban ritkán találkozhatunk, megnézhattunk egy indiai táncelőadást és levezetesként éjszakába nyúlóan élvezhattuk a különböző együttesek koncertjeit.

NOVÁK TÜNDE FOTÓI

SZELEVÉNYI GELLÉRT

1917-ben ezen a napon született egy kitűnő író. Noha sajnos őt már senki nem bírhatja szóra, sikerült egy találkozózt megbeszélnem a Karóva tejbárban egy (szerencsére) halhatatlan teremtményével, Alexszel, úgyhogy ketten fogunk megemlékezni róla. Sosem lehet tudni, talán akinek elsőre nem volt türelme az írásaihoz, most kedvet kap, és újból nekiveselkedik. Legott át is adom a szót Alexnek, hiszen mégis csak ő az illetékes:

-Az a csolovek, akinek zsziznyéről és rabótájáról az alábbiakban a ti két Alázatos Narrátorotok varittyolni fog, igen sztárúj lenne, ha nem szólítja magához 1993-ban a Bóg. Pont máma van 90 éve, hogy megszületett a jó öreg Manchesterben, Ó testvéreim, és eredetileg a John Wilson ímját kapta szerető ejjétől és emjétől. Vallásos családja kívánságára papnak tanult, csakhogy nagyon rendetlen forma málcsik lévén nem fült a foga az ilyen vallásos véscsekhez, ezért a Manchester Egyetemen folytatta a skólavólát.

-Alex...

-Amellett, hogy ezen a mésztón ismert meg egy csinos fiatal gyévocsát, aki később a felesége is lett, horrorsón lediplomázott angol nyelvből és irodalomból. Amerikai katona ljúgyik a második világháborúban megtilitolizták a feleségét, aki később jobblétre szenderült a sok megpittyelt Yank Generaltól azaz konyaktól, íróforma csolovekünkéről pedig a dok-

tor megállapította, hogy bolsoj daganat van a mózgjában, és hogy az 1960-as esztendő már meg sem igen éri, merthogy igen szkóró be fog krepálni. Na, hát erre mint a bezúmnúj vetette bele magát a rabótába...

-Kicsi Alex...

-Na? Mi legyen?

-Szeretném, ha hagynál egy kicsit engem is szóhoz jutni. Egyrészt közösen kell megemlékeznünk, másrészt pedig nagyon előreszaladtál a történettel. Különben is jobban szeretném én elmondani, úgy, hogy mindenki megértse.

-Helyes helyes helyes. Tiéd a szlóvó, öreg drúg.

-Köszönöm. Azt elfelejtetted megemlíteni, hogy Anthony Burgessről van szó, aki egy hihetetlen tehetségű, lelkesedésű és munkabírási angol regényíró, zeneszerző és kritikus volt. Eredeti neve csakugyan John Wilson, de mivel a környéken elég sok John Wilson élt, felvette mostohaanyja vezetéknévét is, és a sajátját ezzel Burgess-Wilsonra változtatta, első megjelent regényeit pedig már Anthony Burgessként írta meg. Tényleg Manchesterben született 1917. február 25-én, mégpedig tipikus középosztálybeli katolikus családban. Az apja könyvelő volt; éjszakánként bárzongoristaként működött. Az anyja és a nővére 1919-ben haltak meg spanyolnáthában, ezért eleinte a nagynénje, később a mostohaanyja nevelte.

Vallásos családja azt szerette volna, ha pap lesz belőle, ám nem egészen papi viselkedése miatt mindenféle egyházi tisztségre méltatlanná vált, így a Manchester Egyetemen folytatta tanulmányait. Az egyetemen ismerte meg Lewella Isherwood Jonest.

-Akivel muzsicsina és zséncsina lettek, igazam van, Ó testvérem?

-Ahogy mondod. A második világháború alatt az egészségügyiek-nél szolgált. Távollétében egy amerikai katonaszökevény megerősökölt a feleségét (ahogyan ezt te is tetted a Gépnarancsban F. Alexander feleségével, drága barátom). A háború után tanárként dolgozott, de már akkor kacérkodott az írással. Első regényeivel nem talált kiadóra, ezért 1955-ben Malajziába ment, ahol angoltanításból élt. Ekkor írta az önéletrajzi elemekben ugyancsak bővelkedő Maláj trilógiáját. A történet főszereplője egy gyarmati hivatalnok, aki a maláj függetlenségi törekvések ellen küzd. (Az író már ebben a művében is szívesen játszik a nyelvvel, a könyv végén az olvasó a jobb megértés végett egy Burgess szerkesztette szótárt is talál.) A malajziai időjárás tönkretette az asszonyka egészségét, ezért négy év múlva visszatértek Angliába. Orvosai agytumort diagnosztizáltak nála, és közölték, hogy csak egy éve van hátra. Burgess lázasan ontani kezdte a regényeket, az egy év leteltével azonban kiderült, hogy olykor egy

orvos is tévedhet. Burgess visszatért a már korábban elkezdett regényéhez, a Gépnarancshoz (A Clockwork Orange).

-Na, az egy prima horrorsó könyv, Ó testvérem. Bár még a mai napig szmehálnom kell, ha ezt a glúpij címet meghallom, hogy Gépnarancs.

-Pedig ha figyelmesebben elolvastad volna, mielőtt széjjeltéped, talán kiderült volna, miért ez a furcsa cím. A mára kultikussá vált regény 1962-ben jelent meg. Erre a műre még inkább jellemző a virtuóz nyelvhasználat, hiszen az orosz-angol-cigány keverék „naccatszlanggel” Burgess már-már egy külön nyelvet teremtett meg. A mű egy jövőbeli Angliában játszódik, keserű antiutópia; bizonyos elemei az eltelt fél évszázad során részben meg is valósultak. Szeretnéd folytatni?

-Igen. Ott voltam én, vagyis Alex, meg a három drúgom, és minden éjszaka krasztyoltunk vagy összetolcsókoltunk valami vén kadut...

-Igen, szóval Alex akkoriban egy fiatalkorú huligánbanda vezetője volt: társaival nemcsak a pénz miatt rabolta ki az ártatlan járókelőket éjjelente, hanem a céltalan kegyetlenkedésben és rombolásban is kedvét lelte. Még a saját szülei is rettegtek tőle, pedig kizárólag komolyzenét hallgatott méregdrága hifi-készülékein. A társai egy ízben lebuktatták, Alex pedig gyilkosságért börtönbe került.

-Emlékszem, hogyan tátotta buhuhúra a rőtját a mami, és hogy hogyan rázta nyúzott és króvíj öklét a fater a sportszerűtlen Bóg felé. De aztán kipróbálták rajtam ezt a Ludovico-véscset ezek a grjázniuj brácsniujok.

-Ami azt jelenti, hogy több he-tes, agy mosászerű kondicionálással elérték, hogy Alex undorodni kezdjen az erőszaktól (és az eljárás ellenzői szerint megvonták tőle a szabad választás jogát a jó és a rossz között). Csakhogy a börtönből kikerülve a szülei kitaszították otthonról, egy régi áldozata megbosszulta a sérelmeit, az egykori bandatagok pedig (akikből időközben rendőr lett) alaposan helybenhagyták. A sors furcsa fintoraként éppen az az író segített rajta, akinek meg-erőszakolta a feleségét. Az író a kormány megbuktatására kívánta felhasználni Alexet, aki végső kétségbeesésében kivetette magát az ablakon.

-Nagyot puffantam a járdán, de nem krepáltam be, ó, nem.

-A kórházban a kormány embe-rei vették pártfogásukba. A kiáb-rándult Alex rájött, hogy időközben bizony felnőtté vált, és a könyv végén már családról ábrándozott. 1970-ben Stanley Kubrick filmet készített a regényből Malcolm Mc-Dowell főszereplésével, és igazi csemege a Star Wars-rajongóknak, hogy egy mellékszerepben David „Dártvéder” Prowse-t is megpil-lanthatjuk! A film nálunk Mecha-nikus narancs címen lett közismert.

-Biztos jó egy horrorsó film volt az. Micsoda rádoszty lehetett az öreg Anthony szívében, ami-kor vígyelte.

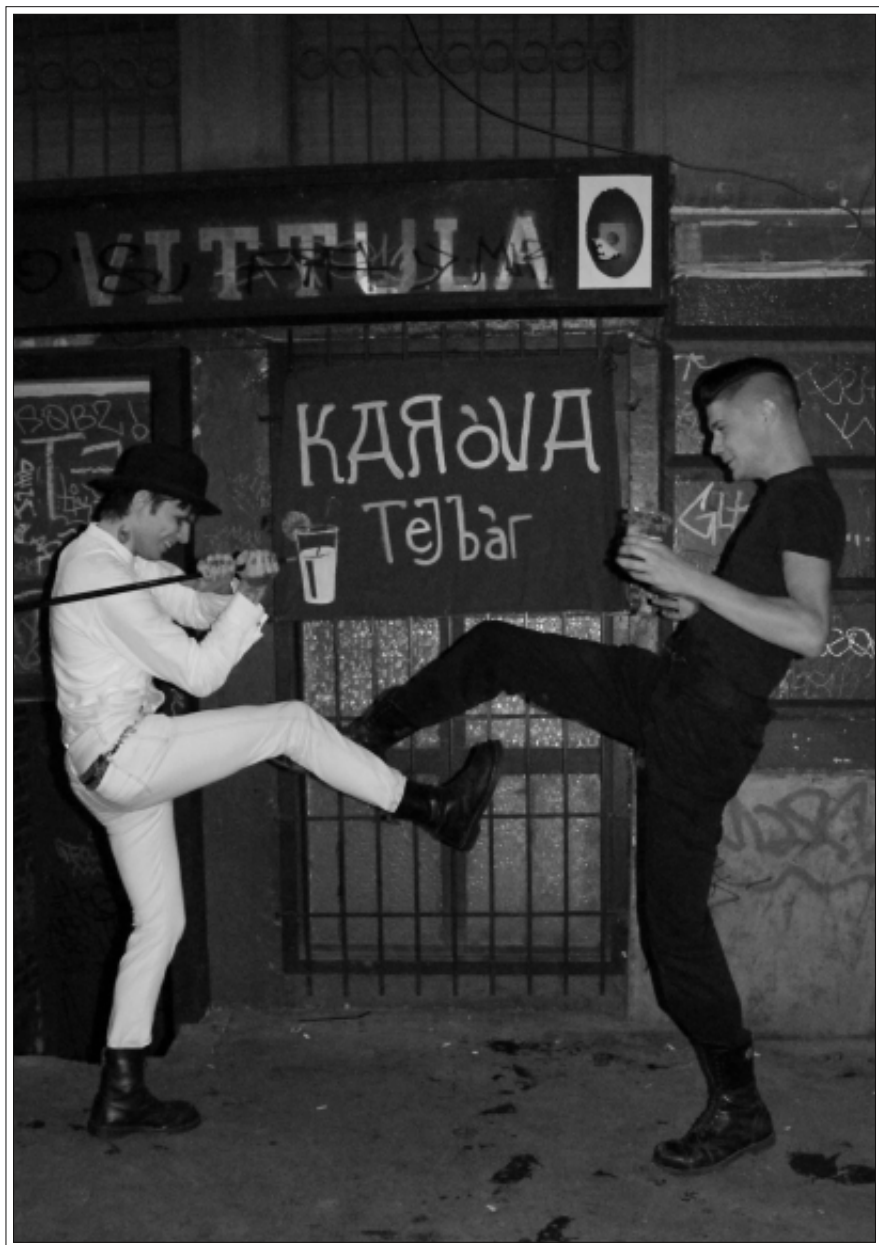
-Tulajdonképpen nem így tör-tént. Az eredeti történetben van egy utolsó fejezet, amelyben vé-gül törvénytisztelő polgár lesz belőled, emlékszel? Az amerikai verzió viszont ott ér véget, ami-kor visszatérsz természetes go-nosz egyéniségedhez. Kubrick is ezt a változatot dolgozta fel, és ez Burgesst nagyon felhőborította.

-Ettől jómagam is csupa razd-raz lettem volna, Ó testvérem. De mondd csak, ha egy ilyen ma-gamfajta szép szál málsík beigol a Közkönyvtárba és odaguljál a könyvekkel teli polcokhoz, miféle vésecseket találhat a jó öreg Bur-gess pennájából?

-Másik magyarul is megjelent könyve a Beteg a doktor (The Doctor Is Sick). A szóban forgó doktor egy nyelvészprofesszor, aki a Távol-Keletről megy Londonba, hogy ott kezeltesse magát. Mire észbe kapna, máris egy agyműtét-nek néz elébe. A felesége persze nem látogatja, sőt: alighanem fél-relepeget, és élvezze az élet apróbb örömeit. A profi gondol hát egy merészet, és megszökik a kór-házból, és ettől kezdve nem min-dennapi élményekben lesz része.

-Van az a másik könyv, ahol a főszereplő ptyícának is megvan a maga fura gavarittyolási szo-kása...

-Igen, a könyv címe: Egy te-nyér ha csattan (One Hand Clap

ping). A főszereplő házaspár egy kisvárosi lakótelepen él, és az egész történetet a feleség tolmácsolásában ismerhetjük meg. Egyetlen szó sem hangzik el a szájából, amely nem utalna tévéreklámokon felnőtt és azok által tökéletes fogyasztóvá formált, beszűkült intellektusú énjére; Burgess tehát ismét elképesztő stílusbravúrt vitt véghez. A férj, akit megfoghatatlan hiányérzetek kínoznak, egy napon „fényképező” agyának köszönhetően megnyer egy televíziós irodalmi vetélkedőt, majd az ezzel szerzett pénzt - ugyancsak kitűnő memóriájának segítségével - megszaportja, és nagy vakációra indul a feleségével. Pénz nem számít alapon semmit sem tagadnak meg maguktól, csakhogy a férj titkon azt a tervet dédelgeti, hogy a maradék vagyont jótékony célra fordítja, feleségével együtt pedig öngyilkosságot követ el, ily módon tiltakozva a züllött és lezüllesztő társadalom ellen.

-Bizony, rettenetes vónnűj egy világ ez.

-Az asszonyka értetlenül nézi férje megcsömörlöttségét, és egyáltalán nincs ínyére, hogy ezzel mutassanak példát embertársaiknak, ezért végez a párjával, majd újdonsült szeretőjével és a férj holttestével együtt újabb útra indul.

-Erről jut eszembe: nem most jön az a bizonyos véscs Anthony Burgess zsenájával?

-De igen. Burgess feleségének egészsége közben egyre inkább

leromlott, alkoholizmusa egyre rosszabbodott, gyógyszer-túladagolás miatt többször is kezelésre szorult. 1968-ban halt meg májzsugorban. Nem sokkal később Burgess feleségül vett egy olasz grófnőt, Lianát, akivel Olaszországban, Máltán, majd Monacóban éltek.

-Talán túl sok gyéngi volt a karmánjában, és nem akart adót fizetni?

-Valószínűleg ez lehetett az oka. Mindenesetre töretlen lelkesedéssel folytatta a munkát, a hetvenes-nyolcvanas években több mint harminc kötete jelent meg.

-De hisz az naponta ezer szlövőt jelent, brat. Olyan szkóró írt, hogy ilyen tempóban egy esztendő alatt megírhatta volna a jó öreg Háború és békét!

-Még nem számoltam ki, de alighanem így van. Burgess közben zeneszerzéssel is foglalkozott; harmadik szimfóniáját 1975-ben mutatták be az Iowai Egyetemen. Burgess Blooms and Dublin címen az Ulyssset is feldolgozta, de balettet és operát is írt.

-Az horrorsó! Én is imádom, ha szlúsálhatom a mennyei hangok zubogását. És még milyen véscsekkkel foglalkozott Burgess?

-Filmforgatókönyveket és számos tanulmányt is írt. Elméleti munkáiban elsősorban William Shakespeare és James Joyce munkásságával foglalkozott, és egy érdekesség: ő alkotta meg az ősemberek nyelvét Jean-Jacques Annaud A tűz háborúja (La

Guerre du Feu) című filmében. Élete vége felé két önéletrajzi kötetet is megjelentetett. Második felesége halála után, 1983-ban visszaköltözött a szülőhazájába, és ott is halt meg 1993. november 25-én tüdőrákban.

-Nocsak. Túl sok tüdővéaszt szívtott volna, és köhögött kasl kasl kasl sokat?

-Nos, bizonyára nem tett jót neki, hogy saját bevallása szerint 80 szál cigarettát és szivart szívtott el naponta. Mindenesetre nem mindennapi tollforgató volt, igencsak fel kell kötnie az alsóneműjét annak, aki végig szeretné rágni magát roppant életművén, hiszen az utókorra

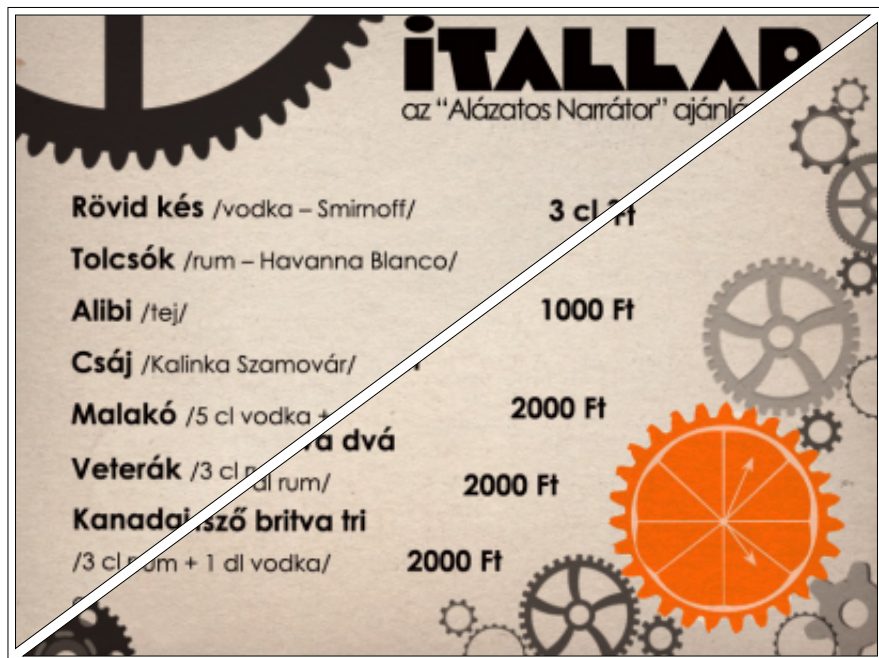
maradt tőle több tucat regény, irodalomelméleti munka, novella, esszé, kritika, meg persze zeneszerzői munkásságának gyümölcsei is.

-És más hasonlókkal.

A FOTÓK A MEMENTO MORI ÁLTAL SZERVEZETT „GÉPNARANCS 50” EMLÉKESTEN (A REGÉNY MEGJELENÉSÉNEK 50. ÉVFORDULÓJÁN) KÉSZÜLTEK A BUDAPESTI VITTLA KLUBBAN. KÉSZÍTETTE: NOVÁK TÜNDE, VALOVICS TÍMEA.

AZ ITALLAP VALOVICS TÍMEA MUNKÁJA.

KOLLÁRIK PÉTER

K

APCSOLAT

Életképtelenségemet ápolod.
Vetkőztetsz, gondolkodsz.
Betakarsz, gondolkodunk.
Önkéntelenül taszítjuk az álmat,
fejünkben félelem feszeng.
Külön-külön.
(Hát támaszt hátat.)
Éberségünk már-már, zaklat,
idegmezőkön tévelygünk...

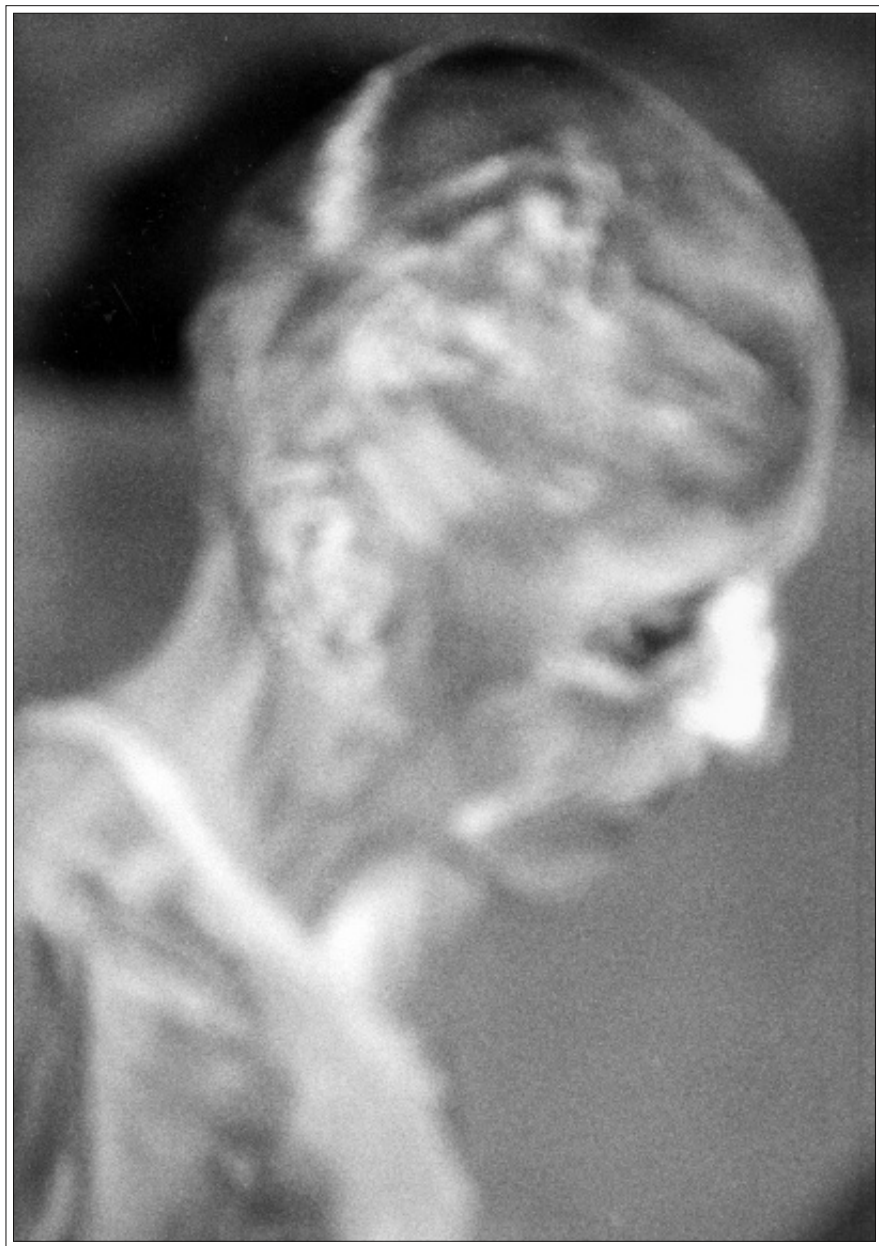
Tompa neszek érintenek,
tartalmamban nem érezlek:
most hozzám-súrlódsz
és másra gondolsz. -
Sóhajaid felsebeznek...

Lassan átfordul bennem a világ:
a plafonon székek csüngnek porladó
csontlábakkal,
s gumilétra vezet az omladozó
pincébe. - Zaj
futkos ereimben s hátam falát
homok, vizes homok szakítja át.
Nedves sivatag nyel el,
merülök, mint ólmozott fatönk...

Ébred a város.
Mi, folyékony szemekkel, megrángó arcokkal:
egy-más-ba üt-kö-zünk...

NAGY ZOPÁN

ELMETÁNC-RÉSZLET (1993)

Richard Wagnerről (1813–1883) valamennyi wagneriánus és a nyugati buddhisták egy része tudja, hogy élete végéig tervezte egy buddhista opera megírását. A mű valójában elkészült: ez a Parsifal, Wagner legutolsó és talán legnagyobb műve!

A buddhista opera-tervként ismert, A győzők (Die Sieger) és Wagner legvallásosabb, határozottan keresztény témájú(nak vélt) műve, a Parsifal egymás mellett párhuzamosan fejlődött. A győzők a Parsifal mellett mintegy elsorvadt, spirituális donor lett, elemei szinte mind beépültek a megváltóvá lett balga drámájába. A Parsifal át- és átszővi mindaz, amit Wagner a buddhizmusból megértett a szenvedésről, megváltásról, együttérzésről. Wagner korábbi művei is az eredeti irodalmi források egyéni újraértelmezései; ezúttal a Grál legendát éppúgy minden korábbi változattól radikálisan eltérően lényegíti át, ahogy a megismert buddhista tanításokból is más elemeket emel ki, és máshogy értelmez, mint kortársai általában.

A győzők, egy Indiában játszódó buddhista történetet dolgozott volna fel, elsősorban Schopenhauer filozófiájának szellemében. Cosima Wagner naplójában jól követhetőek a Wagner művek alakulása, fejlődése. A győzteseket érintő naplóbejegyzésekből mindenképpen érdemes idézni párat:

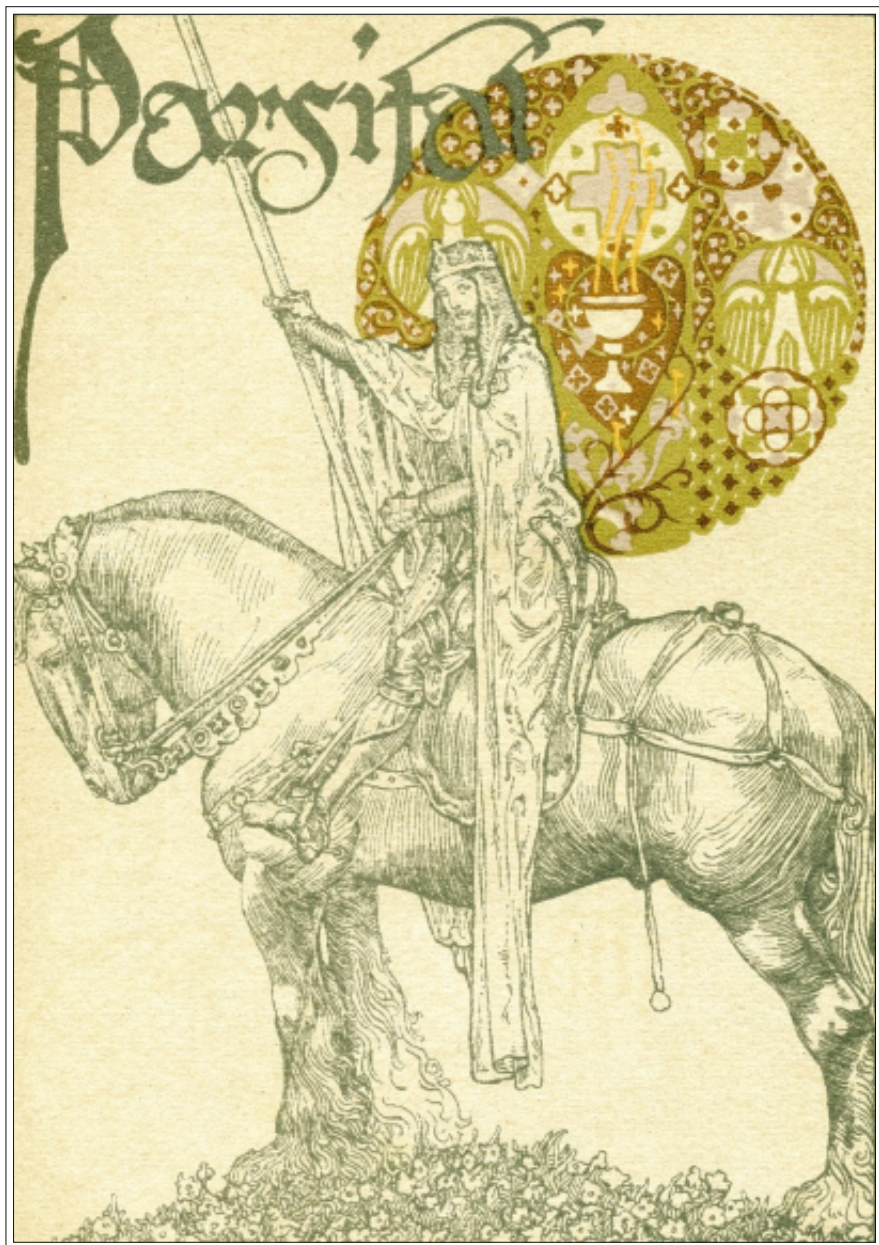
„Este kifejti R.: Ha egyszer öregkoromban megkomponálom A győzteseket, előjátékot írok hozzá, ez tartalmazza majd a cselekmény első részét (amelyben a Csandala lány megveti Anandát). Csak a zene képes megjeleníteni az újjászületés titkát.” (1870. 05. 01.)

„Este R. felolvassa A győztesek rövid vázlatát. Milyen gyönyörű! Reménykedem Istenben, őrizőmben, hogy ezt a művet is megalkotja – Isten meghallgat, akarom, szeretném kényszeríteni rá, a tett imájával!... Elovassuk Burnouf Eredeti legendáját. R. azt mondja, hetvenéves korára megírja a Parcivalt, nyolcvanra A győzteseket.” (1973. 11. 23.)*

„Az ágyban még azt mondja: ha jól tartasz, jól táplálsz, jól öltöztetsz, akkor még megkomponálom A győzteseket. «A nehézséget itt a nyelv és a helyszín jelenti. A kereszténységet a magasztos egyszerűség jellemzi, a buddhizmusban oly sok a műveltség, a műveltség pedig nagyon művésziellen dolog.» Arról beszélünk, hogy körülbelül ugyanazt a témát (a nő megváltását) dolgozza fel mindkét műben, a Parsifalban meg A győztesekben.” (1881. 01. 06.)

„R. dolgozik a partitúrán, és azt mondja: talán a varázslók és gonosz lelkek iránti ellenszenve ráviszi, hogy megírja A győzteseket, mert abban minden szelíd.” (1881. 01. 16.)

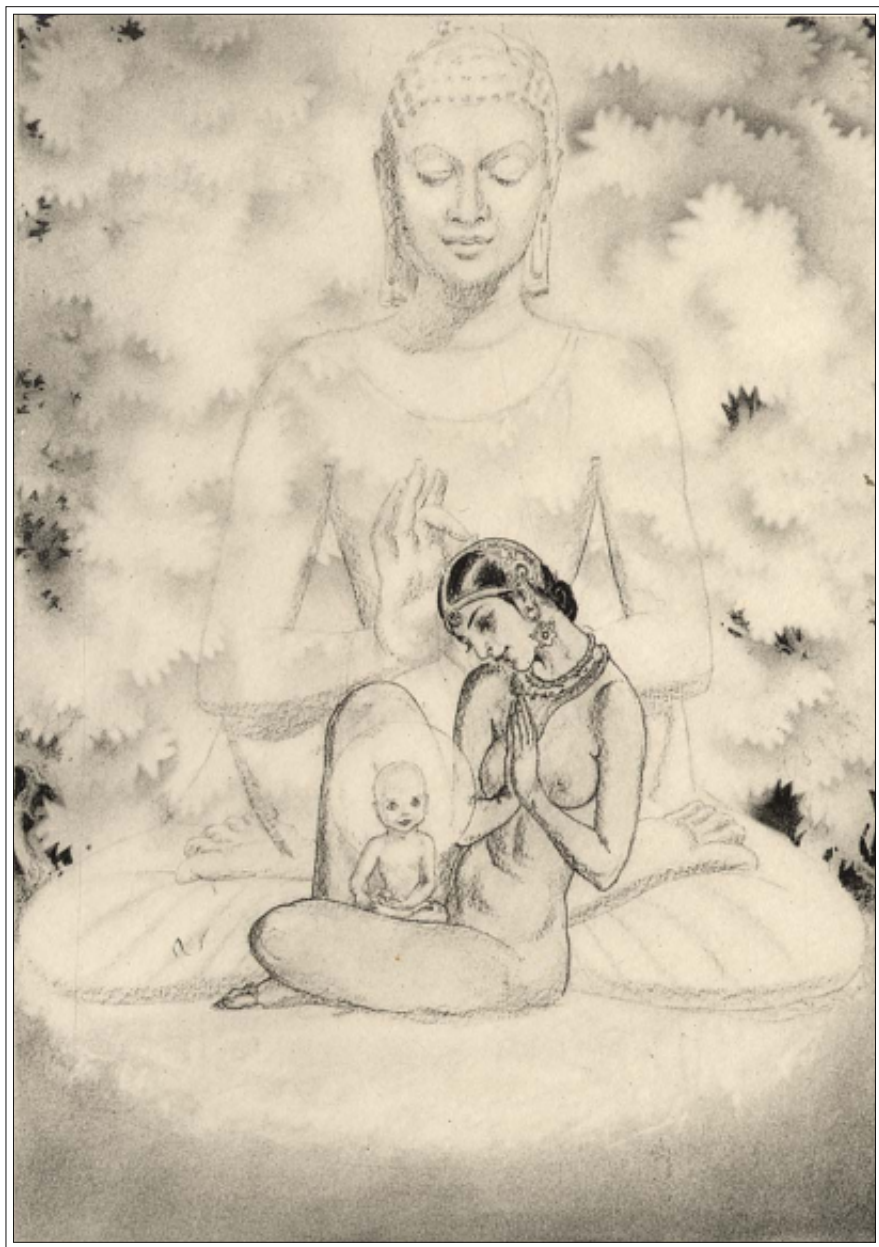
„R. a kereszténységről szóló esti beszélgetést azzal zárta, hogy a Parsifal minden bizonnyal utolsó műve, a Grál lovagjaiban a közösség gondolata fejlődik ki. A győztesek ezt már csak jelentéktelen, gyenge módon utánozhatnák.” (1882. 04. 05.)

A teljes Grál mondanakör őskeresztény, kelta és keleti eredetű elemeket egyaránt tartalmaz. A történetekben a Grál lehet egy kő, kupa, edény vagy akár valamilyen meg nem határozott ereklye, de a - valamilyen - csodálatos képesség mindenképpen közös jellemzőjük. A Szent Grál legendáját bemutató lehetséges középkori művek közül Wagner Robert de Boron művét tekintette kiinduló alapnak, melyben a keresztény szimbolika kifejezetten hangsúlyos. Ugyanakkor Wagner Parsifal-konceptiója tartalmaz lényeges indiai, kifejezetten buddhista elemeket. Wagnerre 1854-ben hatott megvilágosító erővel Arthur Schopenhauer (1788-1860) filozófiája, mely aztán élete végéig inspirálta, befolyásolta a drámái mögött feszülő, jellegzetesen wagneri összefüggéshálót. Schopenhauert ma a buddhizmus eszmerendszerét a nyugati filozófiába elsőként beemelő filozófusként tiszteljük. Számos teóriája könnyedén utat talált korának és utókorának filozófusai, filozófiakedvelői, művészei felé. Wagner Schopenhauer hatására az indiai és buddhista irodalom számos művét gyűjtötte össze házikönyvtárába. Természetesen a XIX. században e témákban megjelent művekben gyakoriak voltak a félrefordítások, félreértelmezések. Indológia, kultúrantropológia, vallástudomány még egyáltalán nem, vagy alig létező tudományágak. Schopenhauert sincs miért tévedhetetlennek gondolnunk, a kor iro-

dalmát valamelyest jellemzik következő gondolatai: *„Vajjon Janusz (akiről Schelling akadémiai előadást tartott és kit az ős-Egynek magyarázott) nem Yama a halál-istene, a kinek két arcza van és néha négy. Háborús időben nyitva a halál kapui.** (...) A hinduk Anna Purna istennője biztosan a rómaiak Anna Perennája. Ezt senki észre nem vette? (...) Erősen Buddhának Wodannal való azonossága mellett szól, hogy a szerda (Wodansday) Merkúrnak és Buddhának is szent. (...) A legfontosabb azonban a következő: a Merkúr bolygó szent Buddhának, bizonyosképpen azonosítják vele és a szerda Buddha napja. Már most Merkúr Maja fia, Buddha pedig Maja királynő fia. Ez nem lehet véletlen.”*

Wagner egyik Liszt Ferenchez írt levelében Schopenhauer téziséét követi, miszerint a kereszténység nem a júdaizmusból eredeztetendő, hanem sokkal inkább indiai vallásokból származó elemekből építkezve fejlődött ki, amely Egyiptomon keresztül jutott el Izraelbe.*** Cosima Wagner 1882. októberében (ebben az évben mutatták be a Parsifalt) a következőket írja a naplójába: *„A buddhizmusról kijelenti, hogy az emberi szellem vírága, minden ami utána jön, dekadencia; ellenében jött létre a kereszténység, mely összevonta a tanokat. A buddhizmus - mondja - az emberi szellem különleges, ifjú erejét tanúsítja, bizonyos fokig hasonlatos ahhoz az állapothoz, amelyben a nyelv létrejött.”* A Parsifal koncepciójában Wagner megkísérelt

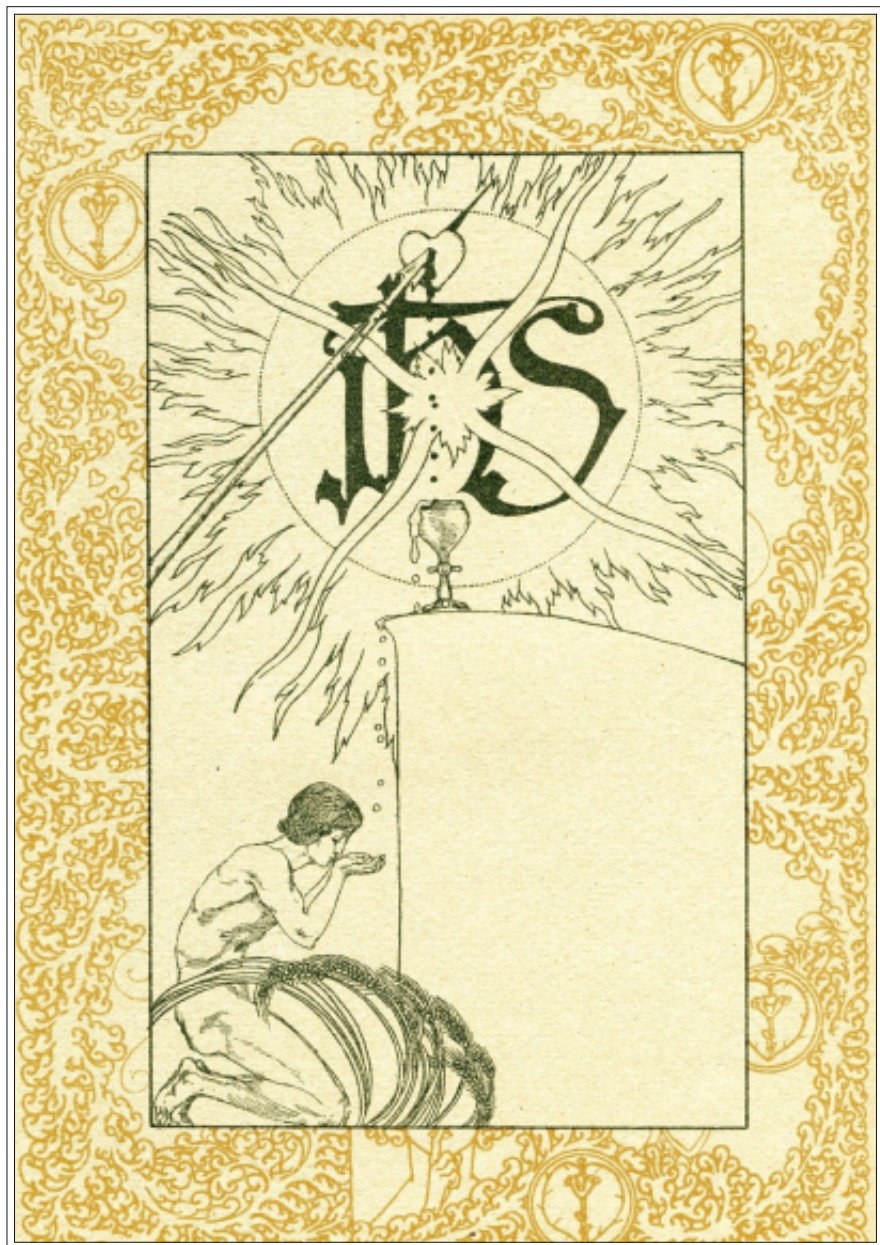

szintézist teremteni a kereszténység és az indiai vallások között Schopenhauer filozófiai bázisán. Ez a szándék a kezdetektől a befejezéséig folyamatosan kísérte a művet.

A létezés hibás volta („Irrthum des Daseins”) Wagner álláspontja szerint az énközpontúságból, egotizmusból ered, mert az egyre több szenvedést okoz. Szerinte az önzés legyőzése által egy ember világmegváltóvá válhat. Az „Irrthum des Daseins” buddhista terminussal: dukkha, amely hagyományos fordításban „szenvedés” vagy „szenvedésteljes”, ám jóval ritkább, de jelentésközeli változatban „kizökkentség”, azaz a létezés kizökkent volta. A wagneri énközpontúság az én jelentőségének túlbecsülése sem körülírhatatlan buddhista fogalmakkal, de nem könnyű, mivel a buddhista tanítások az európai filozófiáknál egyértelműen radikálisabb álláspontot fogalmaznak meg az ego, egyén, én, önvaló kérdésében. A buddhizmus a jelenségek bárminemű önlétét tagadja, ill. érveléssel cáfolja. Az egyén hamis énképzete, az én csupán látszólagos volta mindenképpen felismerendő, majd elvetendő, meghaladandó, és e téves elképzelés (nemtudás, avidjá) valóban forrása a szenvedésnek (kizökkentségnek, a létezés hibás voltának), de úgy tűnik, hogy a wagneri „önzés” a részvét hiányával is azonosítható, azaz az

egotizmus legyőzése a lények iránti együttérzés (karuná) megvalósítása. Schopenhauer szerint nemcsak a szenvedő emberek iránt kell együttérzéssel lennünk, hanem az állatok iránt is hasonlóképpen. Ez az indiai vallásokban egészen egyértelműen kifejeződik, ám szerinte aggasztó ezen hozzáállás hiánya a keresztény kultúrában (Wagner egyetért e gondolatokkal, és maga is sokat foglalkozik a témával). Egyúttal Schopenhauer meg volt arról győződve, hogy tetteink etikai jelentőségének egyúttal metafizikai aspektusai is vannak. Minden egyes cselekedet hatással van a létezés egészére... Az ember az együttérzés által a létezés hibás voltának legyőzőjévé, azaz (világ)megváltóvá válhat.

A keresztény világszemlélet szerint Jézus az egyedüli megváltó. Ő áldozza saját életét az emberiség vétkeiért. Wagner alapjaiban gondolta újra e keresztény doktrínát: szerinte bármely emberi lénynek lehetősége nyílhat megváltóvá lenni, bárki válhat Jézussá, amennyiben a könyörületes szeretetet gyakorolja. Jézus a megváltó prototípusa, egy mitikus archetípus. E gondolatok magvát is lehet, hogy részben közvetlenül Schopenhauer-nél kell keresnünk (s csak ezután a buddhizmusról szóló korabeli könyvekben): *„Mi bölcs ezzel szemben a buddhizmusban az ezer buddhák föltevésel nehogy úgy legyen, mint a kereszténységben, ahol Jézus Krisztus megváltotta a világot és kívülről üdvös-*

ség lehetetlen – de négyezer esztendő, amelynek emlékei Egyiptomban, Ázsiában és Európában hatalmas és fenségesen állanak, róla semmit sem tudhattak és ama korokat minden dicsőségükkel együtt úgy elvitte az ördög, hogy oda se nézett nekik senki! Szükség van a sok Buddhára, mert a világ minden kalpa (világkorszak) végén elcsüllyed és vele együtt a tan, tehát az új világ új Buddhát követel. Az üdv örökösén megmarad.”

Wagner gondolata szebb és több: nem világkorszakok újabb és újabb megváltóit képzei el az egyedüli megváltó tézisével szemben, hanem felfedezi/feltételezi, hogy minden egyén magában hordozza a létezés egészét, minden egyes lény válhat bármivé, minden embernek lehetősége van megváltóvá válni. Mindebben felfedezhetünk bizonyos buddhista elképzeléseket. Minden ember rendelkezik a felébredés/megvilágosodás/megszabadulás lehetőségével. A bódhiszattva felébreszti magában ezt a „megvilágosodás-tudatot”, de lemond saját megszabadulásáról (megváltásáról), hogy a szenvedő lények mindegyikét megszabaduláshoz segítse. A relatív bódhicsitta a határtalan együttérzés megvalósulása az emberben, a nemtudás által az élet körforgásában, a ciklikus létezés csapdájában szenvedő lények felé; az abszolút bódhicsitta a ténylegesen létező énbe vetett hit illúziójának elengedése. Itt Buddha a megvilágosodott, megszabadult

prototípusa, egyfajta archetípus. Őskeresztény források szerint a Grálban lévő vér tartalmazza Krisztus lelkét ill. a megváltó esszenciáját, ami a Grál lovagokat mintegy arra ösztönzi, hogy segítsenek az ártatlan szenvedőkön. Grál lovag = bódhiszattva?

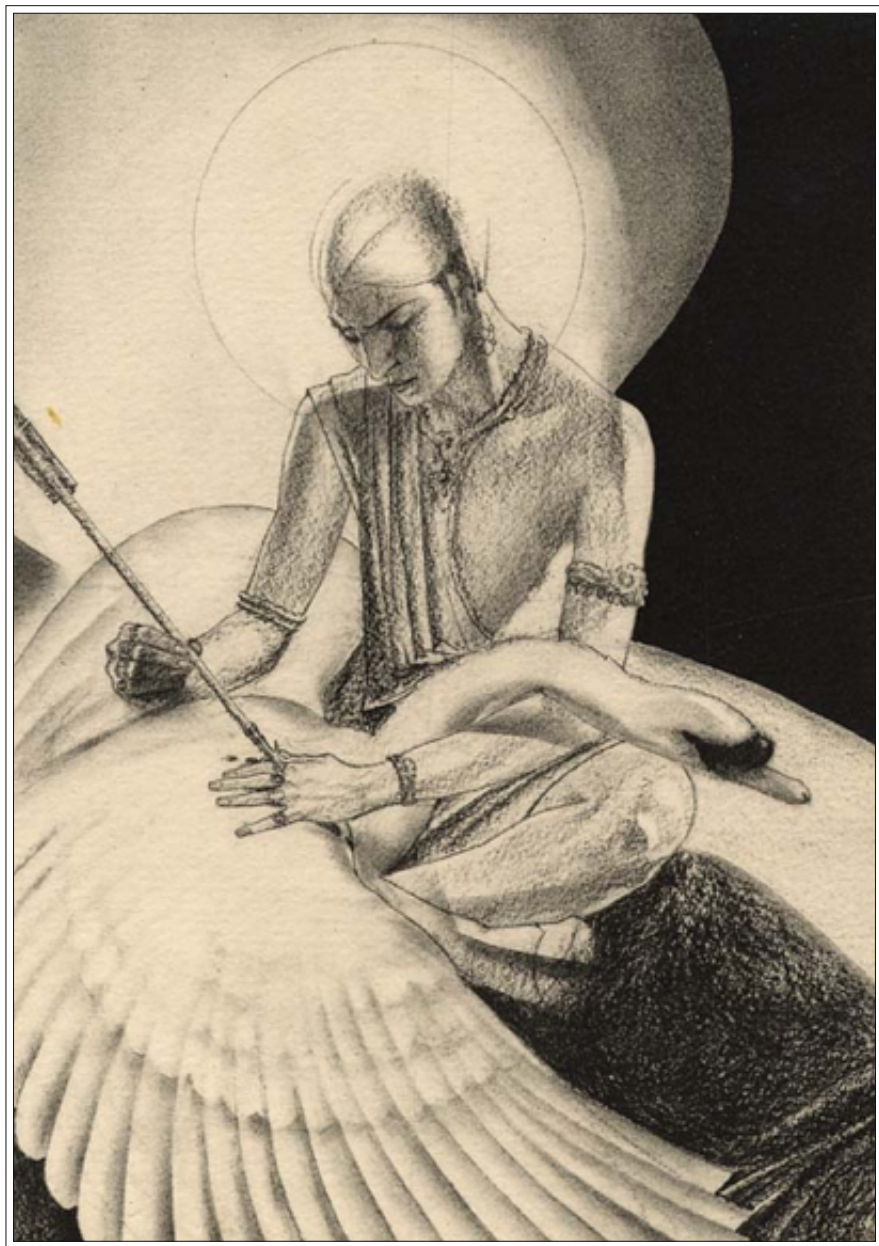
A Parsifal név népszerű korabeli megfejtése téves, de a karaktertől teljesen elválaszthatatlanná vált. Az elmélet szerint az óperza „fal parsi” fordításai: jámbor balga, tisztalelkű tudatlan, lomha érintetlen, vagy egyszerűen csak ütődött.**** Nem tudjuk, hogy Wagner végül sikerrel nyomozta-e ki a név eredetét, illetve jelentését, de Cosima naplójából tudjuk, hogy egy időben görög származásra gyanakodott. A híres etimológia, bár talán téves, de a hős alapvető jellemét határozza meg: naív, bárdolatlan ifjú. Parsifal, hasonlóan Sziddhárta herceghez, kezdetben a világtól elszigetelten élt, nem tapasztalta meg a háborút, szegénységet, szenvedést és a halált sem. Parsifal nem kapott morális, erkölcsi oktatást, nem tudja, mi a jó és a rossz. Később Sziddhártához hasonlóan, Parsifal is szembesül a szenvedéssel, betegséggel, öregséggel és halállal, mikor elhagyja biztonságos otthonát. Mikor Sziddhárta otthontalanságba távozik, már házas és apa. Parsifal azonban még e tekintetben is tiszta, ártatlan, amikor megérkezik a Grál birodalomba. Schopenhauer sze-

rint a szexualitás a vágy centruma, az érzéki vágy az egotizmus egyfajta kvintesszenciája. Éppen ezért Wagner drámájában a Grál lovagok önmegtartóztató életet élnek. A szent hely ereje spirituálisan bölcsébbé teszi, okítja az itt élőket, de csak a tisztákat (szűzeket és szemérmeseket). A Grál lovagok fennkölt, magasztos életét megrengeti a felismerés: csak addig képesek önmegtartóztatóan, jámborul élni, amíg nem találkoznak nőkkel, amíg nincsenek kitéve a kísértésnek. Tisztaságuk csak a nők hiányának köszönhető. Az Amfortasban élő vágy nem csupán meggondolatlan, hanem az önzés, egotizmus jele, és egyúttal Krisztus elárulása. Amfortas elbukott életfeladata teljesítésekor, neki a világ megváltása lett volna a küldetése. *„A Grál az én felfogásom szerint az Utolsó vacsora ivóedénye, amelybe Arimathiai József a keresztre feszített Krisztus vérért felfogta. Micsoda rettenetes jelentést nyer itt Amfortas viszonya az edényhez; ő, aki attól a sebtől szenved, amelyet egy vetélytársától egy szenvedélyes szerelmi kalandban kapott, annak a vérnek az áldása után sóvárog, amely a lándzsa által ütött sebből csorgott az üdvözítő oldalából, amikor az a világról lemondva, a világot megváltva, a világtól szenvedve a kereszten függött. Vér itt és ott, seb itt és ott – de micsoda szakadék a két vér, a két seb között.”*

Wagner Krisztus-Amfortas analógiáját zenével is megerősíti. Wagner Bach Máté passióját idézi meg a Grál-király jajgató, szenvedő

hangjaival. Ahhoz, hogy Parsifal a Grál-király megváltója lehessen, nem elég eredendő józansága, áldott tudatlansága, természetes tisztasága, meg kell ismernie a szenvedést, valamint a vágyat, aminek ellen kell állnia. A potenciális megváltónak ugyanannak a fenyegetésnek és fenyegetettségnek, a bukás ugyanolyan lehetőségének kell, hogy kitéve legyen, mint az, aki megváltásra szorul. Peter Waqnewski tisztán átlátja és ragyogóan megfogalmazza mindezt: *„Ébben a helyzetben az, aki eddig nem volt ugyan híján a természetes együttérzésnek, de híján volt annak a tudásnak, amely előfeltétele a tudatos együttérzésnek, aki eddig nem volt híján a természetes tudásnak, de híján volt az együttészenevés képességének, amely előfeltétele az értő tudásnak – ebben a veszélyeztetett helyzetben a lét szélére sodródik, és «tisztánlátóvá» válik, belelát a világba, a világ kuszaságába, felismeri saját vétkességét is anyja halálában, és most már elindulhat arra a hosszú útra, amely majd másodszor Amfortas-hoz vezet. A probléma magjára redukálva ez a következőket jelenti: mivelhogy Amfortas bűne szexuális jellegű, Parsifalt ugyanennek a kísértésnek kell kitenni, ha ellenáll, akkor kilépett a nemtudás, az állati lét állapotából, amely nem ismeri a tudatos együttészenevést, és belépett a «tisztánlátás» állapotába, amelyben felismeri a szenvedést, tehát együtt tud érezni, és ebből az együttérzésből fakad aztán a képessége arra, hogy véghezvigye a megváltó cselekedetet.”*

„Gesegnet sei dein Leiden, des Mitleids höchste Kraft und reinsten Wissens Macht dem zagen Toren gab” *****

JEGYZÉK:

* BURNOUF, EUGENE: INTRODUCTION A LA HISTOIRE DU BUDDHISME INDIEN. IMPRIMERIE ROYALE, PARIS, 1844.

** A JANUS-TEPLOMOT HÁBORÚ IDEJÉN NYITVA TARTOTTÁK A RÓMAIAK.

*** TALÁN ÉPP SCHOPENHAUER INSPIRÁLTA KEZDETBEN NYIKOLÁJ NOTOVICS (1858-?) AMATŐR TÖRTÉNÉSZT IS, KITŐL JÉZUS EGYIPTOMBAN ÉS INDIÁBAN ELTÖLTÖTT 6-TŐL 29 ÉVES KORÁIG TARTÓ TANULÓÉVEINEK ELMÉLETE ERED?

**** MA OLYAN ELMÉLETEK NÉPSZERŰEK, HOGY A PARSIVAL „PERZSA HÓST” VAGY „ŐRÜLT PERZSÁT” JELENT.

***** „LEGYEN ÁLDOTT SZENVEDÉSED, MELYTŐL BÖLCS RÉSZVEVÉST, ÉS RÉSZTVEVŐ TUDÁST TANULT E BALGA FŐ!”

FELHASZNÁLT IRODALOM:

Kinderman, William és Rae Syer, Katherine: A companion to Wagner's Parsifal. Camden House, 2005.

Schopenhauer, Arthur: Parerga és paralipomena. Kisebb filozófiai írások. IV. kötet., Világirodalom Könyvkiadóvállalat, Budapest, 1924.

Schopenhauer, Arthur: A világ mint akarat és képzet. Osiris, Budapest, 2002.

Wagner, Cosima: Napló. Gondolat, Budapest, 1983.

Wagner, Richard: A barna könyv. Gondolat, Budapest, 1980.

Wagner, Richard: Parsifal - két-nyelvű szövegekönyv. Parsifal Alapítvány, Unió Lap- és Könyvkiadó Kereskedelmi Kft., Budapest. 2000.

Wagnewski, Peter: A szomorú isten - Richard Wagner hősei tükrében, Wagner-Ring. Alapítvány, Budapest, 2003.

AZ ÍRÁS ILLUSZTRÁCIÓI POGÁNY VILMOS MUNKÁI. A HATBÓL NÉGY WAGNER PARSIFALJÁHOZ, KETTŐ PEDIG A BUDDHA ÉLETÉT FELDOLGOZÓ, „THE LIGHT OF ASIA, OR MAHĀBHINISHKRAMANA” CÍMŰ KÖNYV ELSŐ KIADÁSÁHOZ KÉSZÜLT.

[HTTP://ROMOKON.BLOGSPOT.HU](http://romokon.blogspot.hu)

BAKOS LEVENTE

2012. december 6-án a Fogasházban Kónya Melinda kiállítását nyitotta meg a Memento Mori Egyesület, vendégül hívva a Bottyán Equus Állatotthon munkatársait, valamint a témára fogékony érdeklődőket. Reményeink szerint ezzel az akcióval tevékeny új fejezetet nyithatunk az egyesület egyéb programjai mellett - „Művészettel az állatvédelemért”.

A kiállítás gerincét képező festmények mellett a látogatók szöveges illusztrációkat láthattak, melyek tematikusan kapcsolódtak a képek mondanivalójához. A szöveges illusztrációk forrásai újságkivágatok, melyeket a szervezett magyar állatvédelem ügyének korai szakaszából, az Országos Állatvédő Egyesület kiadványaiból válogattunk, az 1893-1916 közötti időszakból. A kivágott szövegrészek témája egyrészt az állatkínzással kapcsolatos, figyelemfelkeltő jellegű híradás, másrészt (és lehetőleg erre helyezve a hangsúlyt) az élveboncolással és orvostudományi kísérletekkel kapcsolatos cikk-részlet vagy hír. A kiállítandó képek témája főként a kozmetikai iparban folyó állatkísérletekre koncentrált.

A kiállítás kapcsán olyan emberekkel beszélgettünk, akik kiterjedt és valós tapasztalattal rendelkeznek az állatvédelem és állatmentés terén: ők a Bottyán Equus Állatotthon munkatársai. A beszélgetésben arra fektettük hangsúlyt, hogy mi az amit az

ember morális és józan erőfeszítésekkel megtehet az állatok érdekében, legyen szó az állatkísérletekről, a gazdátlan állatokról vagy az állatkínzás kérdéseiről...

A NYITÓBESZÉD

Az emberi faj túlzott önbecsülése, hiúsága, a fogyasztói társadalom mértéktelen, egyre dagadó önzése, az alacsonyabb rendűnek tartott fajok kihasználása önös célok érdekében - ezek olyan dolgok, amelyekben igenis el kell gondolkodjunk, ha nem akarunk egy még közönyösebb, még kiszámíthatatlanabb és embertelemből magunk köré.

Esztétikum, múlandóság, a külső megjelenés hatalma. A XXI. században uralkodó tendencia a szépség felmagasztalása: a média, a társadalom egyöntetűen azt sugározzák, hogy céljainkat, vágyainkat a az adott kor eszményeinek megfelelő szépséggel érhetjük el - mindezzel háttérbe szorítva az emberi (és nem emberi) lét egyéb dimenzióit.

Kónya Melinda képei két síkon működnek: tágabb értelemben az emberi gyarlóságra, a mértéktelen és felesleges fogyasztásra, közelebbről szemlélve véve pedig az elembertelenedés egy szűkebb szepterére, a természet és az állatok szó szerint értendő kizsigerezésére, konkrétan a szépségiparban végzett kegyetlen állatkísérletekre szeretnék felhívni a figyelmet.

**"Szépséged
áldozatai"**

**Kónya Melinda
kiállítása**

+ tablók az állatvédelem
kultúrtörténetéből

beszélgetés a témáról

FOGASHÁZ
Budapest VII.
Akácfa utca 51.
dec. 6. 19.00

A kiállításon bemutatott tablók sokkoló adatokat és fotókat tartalmaznak - ezt a témát egészen egyszerűen nem lehet épp ésszel, finoman és józanul megközelíteni a festészetben sem. Vér, szenvedés, a megkínzott állatok tehetetlensége - fájdalmasan esztétikus, mégis a kedélyeket borzoló, sötét tálalásban. A borzalmak bemutatása mellett a festmények arról is szólnak, hogy a fogyasztói döntéssel te magad vásárlóként is támogathatod vagy elítélheted az állatokon végzett kísérleteket.

Itt kell megemlítenünk, hogy Egyesületünk hosszú, hosszú hónapokig keresett Kónya Melinda kiállítása számára befogadó helyet, ám a véres húscsapatokat szándékosan az arcunkba vágó, a végletekig konkrét megfogalmazás miatt folyamatosan falakba ütköztünk. Köszönjük még egyszer a Fogasháznak, hogy helyet adott a kiállításnak, és ezzel a témával kapcsolatos álláspont kifejezésének.

GONDOLKODJUNK!

Mit tehetünk a kegyetlen állatkísérletek ellen, ha mi magunk

kevésbé vagyunk a téma iránt elkötelezettek és visszafogottabb álláspontot képviselünk?

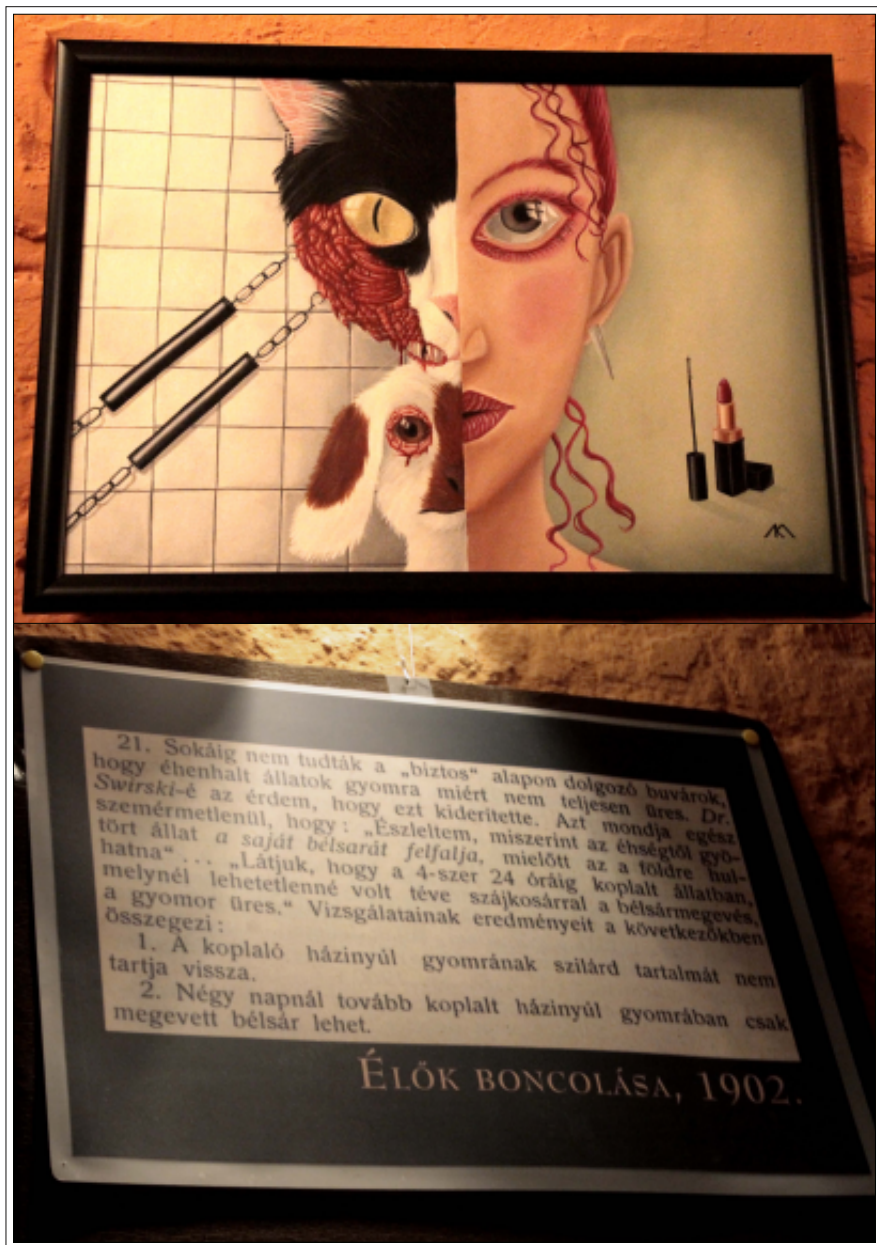
Első lépésként vásároljunk tudatosan! Vásároljuk az idézőjelben kevésbé rossz terméket, törekedjünk arra, hogy olyan gyártók termékcikkeit vásároljuk meg, melyek nem végeznek állatkísérleteket termékeik fejlesztése céljából. Az ilyen gyártókról rengeteg információt találhatunk az interneten.

CSELEKEDJ!

Ismerd meg a témát! Olvasd el a tablókat, nézd meg, mit tesznek ártatlan állatokkal azért, hogy az utcán Barbie baba-szerű szépségként vonulhassunk, és saját dicsőségünkben sütkérezhessünk. Dönts el magad, mi a helyes megoldás, ismerkedj meg a különböző állatvédő szervezetek tevékenységeivel.

[HTTP://WWW.ARTOFMELINDAKONYA.GPORTAL.HU/](http://www.artofmelindakonya.gportal.hu/)
[HTTP://EQUUSMENHELY.BLOG.HU/](http://equusmenhely.blog.hu/)

KOVÁCS ANITA

21. Sokáig nem tudták a „biztos” alapon dolgozó buvárok, hogy éhenhalt állatok gyomra miért nem teljesen üres. Dr. Swirski-é az érdem, hogy ezt kiderítette. Azt mondja egész szemérmertlenül, hogy: „Észleltem, miszerint az éhségtől gyötört állat a saját bélsárát felfalja, mielőtt az a földre hullhatna” ... „Látjuk, hogy a 4-szer 24 óráig koplalt állatban, melynél lehetetlenné volt téve szájkosárral a bélsármegevés, a gyomor üres.” Vizsgálatainak eredményeit a következőkben összegezi:

1. A koplaló házinyúl gyomrának szilárd tartalmát nem tartja vissza.
2. Négy napnál tovább koplalt házinyúl gyomrában csak megevelt bélsár lehet.

ÉLŐK BONCOLÁSA, 1902.

„Ó jaj, hát csakugyan van a Hádész háza ölében lélek is, árnykép is, hanem élete csöpp sem az árnynak.”

HOMÉROSZ

„A helyesen filozofálóknak valóban gondosan készülnek a meghalásra.”

PLATÓN: PHAIDÓN

Ki mondhatná el, hogy mikor a test már kihűlve és mozdulatlanul fekszik, s a ravatali ágy súlyos, komor gyászpompája borul rá, hová lesz ez a rejtett esszencia bennünk, amely a jelenségek álomszerű, zavaros és értelmetlen áradását egységes egészzé kapcsolja össze, amit aztán úgy hívunk: „élet”?

Hová lesz a szemek csillogása, mikor az arc már hideg és fehér maszk csupán, hová tűnik el a titokzatos fény?

Tudják-e vajon az elköltözöttek, hogy mik voltak és mivé lettek, vagy hatalmas, sötét érckapu a halál, és feneketlen, fény nélküli kút csak a másvilág, ahová nem hatol le azok kiáltása, akik még a túlparton várakoznak?

Mielőtt meghalnánk, ebben a tompa kábulatban, ebben a zavart, önkívületben, amelybe önmagunk vetettük önmagunkat, ritkán, különleges alkalmakkor, mint hosszú éjszaka után a hajnal karmazsin ragyogása, felfénylik valami a titokzatos mozdulatokból, amit úgy hívunk: „emlékezet”. Egyedül ennek a képességnek köszönhetjük, hogy személyiségünket egységes-

nek, s a világ eseménysorait folyamatosnak tapasztaljuk, amely úgy hisszük, végül egyetlen, értelmes egésszé fog összeállni bennünk. De képtelek vagyunk a valódi létre visszaemlékezni! Végtelen káprázatunkban azt gondoljuk, életünk valóságos élet és tudatunk valóságos tudat, miközben értelmetlen bolyongásunk közben ok nélkül hullunk alá, mint zörgő, rozsdás levelek, mikor az őszi szél hidege közeleg. Aki azt hiszi végre elért, megvalósított valamilyen célt, az olyan, mint aki elfeledett katakombák mélyén, nehéz vas-bilincsek fogja, s közben szabadnak álmodja magát.

Az, akit fogva tart a káprázat a maga tiszta lényegéből csak akkor részesülhet, ha úgy tud emlékezni, ahogyan az Isten emlékszik önmagára, különben csak tévelyeg, és összetéveszti magát mindazzal, ami hús, bőr, csont és életnedvek keveréke.

Mielőtt a fényt megláttam, én is a feledés homályos kastélyának lakója voltam, semmire, semmire nem emlékeztem abból, hogy mi voltam és mi vagyok. Nagy, régi királyok vére csörgedezett az eremben. Ott éltem, ahol az Ouroborosz* -folyó kígyózva siklik tova, és ezüst tükrében a Paradeiszosz** -hegység meghökkenítő alakú, ébensziclás bércei komorlanak az örökké fátyolos egek alatt. Régi legendáink szerint e hegység tején lakoznak az istenek, akiket nem láthat meg földi halandó. Ha mégis találkozna velük valaki kö-

A BÁRD (1817) • JOHN MARTIN

zülünk, látásuktól azonnal szörnyethalna. Egy múzsák lakta völgy volt az otthonom, amely mégis oly magasságban húzódott az alatt nyújtózó síkhoz képest, hogy egészen közletről láthattam a felhő borította hegycsúcsok valószínűtlen sziklaormait. Ebbe a temenoszba*** nem hatolt fel a nagyvilág szennyes zsvajja, a visszataszító zaj, ami szüntelen tolakodás torzszülöttje. Megtört visszhang volt csupán a lármás kórus, amely sohasem hagyja abba a dalolást, s a drágakövektől fényes templomok, nyüzsgő piacterek messzi városaiban a „ész” profán himnuszát zengi szüntelen. Sarum már régóta nem taposta a fehér falú oszlopcsarnokokkal ékes város porát, ahol maga Athéné osztotta szét kincseit az emberek közt, és nem jártam fényűző Szardeisz kristály-termeiben, ahol bronzsiskos örök zord tekintete leste a gőgös Kroiszosz parancsait. Atyám, az ősz Aigeusz, Agamemnón nemzetségének utolsó sarja, már visszavonult ódon műkénéi palotájának árnyhomályos csarnokai-ba, mikor én az istenek „evilágnak” nevezett játszóterére születtem. Magas, hallgatag ember volt ő, a palota tágas, faragványoktól díszes folyosóin súlyos visszhangot vetettek léptei, mikor lobogó, vörös palástjával a vállán szokásos sétájára indult. Komor, erőteljes vonásait az anyám és a bölcsesség iránti szeretet lágyította. Szegény anyámat, Médeiát, kinek szépségét valaha egymással versengve énekelték meg a rhapszodoszok****, titokza-

tos kór emésztette, és gyakran gondolkodtam azon, hogy csak férje iránti szerelme tartja még ebben a létben. Fejedelmi arcéle a lassan emésztő kór ellenére is tanúskodott lelki erejéről, és a titokzatos betegség fátylai nem takarták el szomorú szépségét. Bátyám, Priamosz, hogy az ősi nemzetség becsületét az igaz szó és a megfontolt cselekvés erejével helyreállítsa, visszament a Városba, amely a családunkat számúzta egykoron. Atyám, aki annak a férfinak volt a tanítványa, aki halála előtt Aszk-lépiosznak† mondott köszönetet, engem féltve óvott a politikától, melynek szennyes hullámai már oly sok kiváló ősrünket nyelték el. Egyébként sem vonzott a buleutérion** márványpadlata és a szigorú tekintetű Zeusz-szobor, aki kezében mérges kígyókat tart.

Míg bátyám hamar elhagyott minket, hogy a jogi iskolában tanuljon, addig én apámat hallgattam, aki gyakorta idézett Szókratészről, kinek hűséges társa volt mielőtt a Város halálba küldte őt. Arra tanított, hogy minden megismerés emlékezés valamire, aminek itt a földön csak halvány árnyképeit foghatjuk fel, valamire, amit egy emberen túli létben már tökéletesen birtokoltunk. Csak ezért kerültünk ide, mert sokat felejtettünk, de ha megtanulunk emlékezni, visszajuthatunk eredeti állapotunkba, ha máskor nem, a halál után, mikor a lélek kiszakad az anyagi burokból, amely nem természetes lakhelye. Ha nem a tanításokat

hallgattam, az Ouroborosz partjait jártam szüntelen, a dús ligetek fáinak arany levelei alatt, mikor csendes, különös tűnődés fátylai lebbentek a koraesti fényben. A magas, hajladozó liliomszárak között a szellő olyan volt, mint Kalliope^{433*} lágy simogatása az arcomon, és szüntelen suttogása lassan felgyújtotta a lelkemet a költészet és filozófia lángjaival. Amikor a levegő olyan tiszta volt, mint a hegykristály felületén megtörő napfény, az Ouroborosz márvány simaságú tükrében a sajátom helyett idegen arcokat láttam. Először emlékeztettek rám, de ezek szüntelen változtak és egymásba olvadtak. Ha eléggé összpontosítottam ráncaik formájából megismerhettem, hogy milyen vidékeken kanyarog végig a folyó, milyen emberek nézik benne magukat, mert az megőrizte annak lenyomatát, aki egyszer belepillantott. Senki sem látta még ennek a folyónak a forrásvidékét, de azt beszéltek olyan magasságokból ered, ahol az istenek is szomjukat olthatják a vízből. Mikor a Paradeiszosz merengő csúcsai közül lejöttek a völgybe a pásztorok, elmondták nekem a titkokat, amikről a hegyek álmodtak hallgatag, hóborította magányukban. Különös, ragyogó emberekből állt ez a pásztornép, érthetetlen módon szinte teljesen nélkülözték azt a szilaj vadságot, ami a civilizálatlan emberek gyakori sajátja. Az a tény, hogy egyedüli emberekként a szent hegység fennsíkjain laktak, babonás tisztelettel vette körül őket.

Két kifejezés ötlük fel bennem, amivel viselkedésüket leírhatnám: mérték és összhang.

Elméjük bővében volt a szellemnek, ahogy testük is az erőnek. Tartásuk egyenes, ruhájuk színpompás fátylai, ezüst ékszereik vad de mégis kifinomult alakja, bőrük halvány árnyalata azokra az indusokra emlékeztetett, akikkel egy távoli kikötőben találkoztam, mikor még nem vonultunk vissza a hegyek magányába. Homlokukon ezüstpántot láttam, amely akanthusleveleket formázott, mint a költők koszorúja, s néhányuk, arcan festett szimbólumokat viselt. Ritkán beszéltek, inkább csak a zene és egyfajta jelrendszer segítségével érintkeztek egymással, de egy idő után azt vettem észre ez is szükségtelen, mert hallják egymás gondolatait. Mintha az első emberekkel lettek volna rokonságban, akiket Zeusz kezei megformáztak. Az aranyból való nemzetség fénye tükröződött a szemeikben, nem a végidők népeie, akiket vasból gyúrt meg az istenség. Különös módon soha nem láttam közöttük beteget vagy öreget, mintha csupa életerős, szép, fiatal férfi és nő alkotta volna ezt a népet. Fegyvert egyikőjük sem viselt, mégsem kellett soha támadástól tartaniuk. Csak átvonulók voltak a völgyben, amely megszállította az ében hegység bérceinek láncolatát. Ember nem járta hágók közt terelték nyájaikat, hogy titokzatos, ősi ünnepeken vegyenek részt, hogy áldozzanak az elfele-

dett isteneknek. Egész évben arra vártam, hogy a pásztorok lejöjjenek a Paradeiszosz keskeny ösvényein az Ouroborosz partjára. Felkerestem táborhelyüket, hogy míg a többiek lírák^{†***} és vidám auloszok^{†****} ütemére táncoltak, én egy teljes hétig élvezhessem egy kitharajátékos[‡] csodálatos művészetét. Ti, akik csak a testi szerelmet ismeritek, nem tudjátok megérteni, hogyan szerettem azt a lányt, aki fátyolos hangú kitharáját pengette a tüzek rőt homályába burkolózva. A neve Namitha volt, mászt nem is tudtam róla, hiszen sohasem beszéltünk az emberi kommunikáció megszokott törvényeit és szabályait követve. Népéhez hasonlóan ő sem vált soha öregebbé, még húsz év elteltével is szinte gyermekinek látszott. Namitha gesztenyeszín haja keleties fonatokban omlott alá márvány-fehér vállain, arcán a kimondhatatlan szépség kifinomult egységben fonódott össze a törékeny mélabúval. Szemei oly különös titkokról álmodtak játék közben, hogy örökre megbabonáztak. Néha, mikor a tűz fénye különleges pompával festette át tökéletes alakját, láttam, hogy Melpomené^{‡*} és Polühümnia^{†**} alakja sejlik fel mögötte, és ő titokzatos egységgé olvad össze velük. Mikor meghallottam, hogy olyan dallamokat penget, melyek régóta elzárattak a földiek elől, tudtam, hogy csak egy nimfa lehet, aki a Heszperiszek kertjéből^{†***} szállt alá közénk. Éjjeleken át hallgattam

játékát, egyetlen szó nélkül üldögélve a tűz mellett. Szeméből ki tudtam olvasni az évszakok változásait, némán ülve is megtudtam, mi történt vele hosszú vándorútján, milyen fantasztikus és milyen álombeli tájakon járt. Ő néha csendes mosollyal válaszolt közlekedésekre, és mesélt nekem a hangszer húrjaival, és sohasem múlt el ez a játék, amíg csak a pásztorok tovább nem mentek. Különleges alkalmakkor táncoltam vele a hold igéző tekintete alatt, egzotikus, vad mozgással amelyet én sohasem tanultam, de mégis, minden mozdulat ismerős volt. A pásztorsípok dala ilyenkor megváltozott. Olyan zene volt ez, amilyen Atlantisz elsüllyedt termeiben szólhatott és a pásztorok csoportja körültáncolta a különös párt: engem és Namithát. Amikor visszamentek a hegyek közé én nem kísértem el őket, arra gondoltam, hogy a régi legendák talán mégis igazat szólnak az istenekről, akik a Paradeiszosz csúcsain lakoznak, és látásuk megöli a közönséges embereket.

Miután több mint húsz egymást követő tavaszon hallgattam ezt a titokzatos zenét, valami megváltozott a völgyben, és vendégeink nem jöttek el többet. Kimondhatatlan szomorúság vett erőt rajtam, olyan, amit soha azelőtt nem tapasztaltam. A szürke, üres lankákon járva néha mintha kitharajáték hangját vitte volna az egyre hidegebb szél, de minden alkalommal csalódnom kellett. Néha ismeret-

len fényeket láttam ragyogni a horizonton. Nem lehetett előre megmondani hol fognak feltűnni, de ragyogásuk nem a pásztorok tüzeinek ragyogása volt. Egyszer a ködbe vesző hegyhátakon láttam őket felvillanni, majd a messzi síkság felől lobbantak lángok. Egy napon valami visszataszító zajra lettünk figyelmesek, amely borzalmas karomként tépte szét a völgy csendjét. Valami sötét, alvilági árnyék repült át felettünk szinte tökéletesen elhomályosítva a nap ragyogását. Apámmal a palota dór oszlopos erkélyéről láthattuk, hogy fekete, dögevő madarak alkotják ezt a rettenetes árnyat, amely megfagyasztotta mindkettőnk szívét. Gúnyos, halálos káromgásuk sokáig visszhangzott körülöttünk. Apám szerint rettenetes ómen volt ez, azt jelentette, hogy a prófécia beteljesedett. A folyó partján elszáradtak a liliomok és a szellő sem mesélt többé az istenek titkairól. Az Ouroborosz ezüst tükre most zavarosnak, sötétnek tetszett. Valami feketés, csillogó ár úszott fel rajta lassan. Láttam hogy vér, tengernyi vér színezte át az egykor kristályfényű hullámokat. Éjjel valami rettenetes zajra riadtunk fel. Nem tudtuk kinek vagy minek lehet ilyen hangja, de mintha körülöttünk az egész völgy haldoklott volna. Különös keverék volt ez, halálhörgésnek tetszett, de hasonlított valamilyen imához, mintha egy sötét, elfeledett istenhez szólna valaki. Anyám állapota rosszabbodott azon az estén, és

fáklyafényes, ősi csarnokaink közé belopakodott a rettegés. Körbejártuk az árnyba borult fák alatt, de nem tudtunk rájönni honnan származtak a hangok. Reggelre az összes szolgánk eltűnt, mintha nem bírták volna tovább hallgatni őket. Nem messze a palota oroslánjaitól, melyek ködbe vésve vigyázták a hatalmas bejáratot egy köpenybe csavarodott holttest fekdűt. Vas mellvértje alatt szörnyű sebek, érc sisakja legurult aranyfürtös fejről, tekintete még a halálban is árulkodott valami nem emberi iszonyatról. Lehetetlen, hogy egy embernek ilyen hangja legyen, de úgy tűnt az ő agóniáját hallottuk az éjjel. Ekkor már tudtuk, hogy háború tört ki a Hellének között, és apám azt mondta beteljesült az átok, amiről a Delphoi Szibilla^{*****} beszélt. Hellász a végnapjait éli. Mintha csak szörnyű mementóként akarta volna szavainkat megpecsételni egy lovas tűnt fel napnyugat felől a ködbe borult úton. Talán nem is lehetett emberi alak, mert csataménje mintha úszott, repült volna a gomolygó pára hátán. Tajtékos, sötét ló volt, s gazdája hosszú, fehér köpenyét vér szennyezte. Az arca is sápadt és szikár volt, mint egy hús nélküli koponya. Valami súlyos csomagot hozott magával egy zsákban. Döbbsenten meredtünk rá, s úgy tűnt egyenesen felénk tart. Amikor odaért hozzánk ledobta a terhét, és ekkor - ki mondani is iszonyat - szegény bátyám, Priamosz levágott feje gurult

a lábaink elé. Mintha csak tetézni akarta volna kínjainkat, a lovas e szavakat mondta nekünk:

„-Én követ vagyok, és az Ötszázak Tanácsának döntését tolmácsolom. Ennek az árulónak itt halál lett az osztályrésze, mert lepaktált ellenségeinkkel, a Város ellen uszítva őket, hogy velük szövetkezve családjá elvesztett hatalmát visszaszerezze. Tudunk a titkos összeesküvésről, amit lopva szöttek az apjával Aigeusszal, akire szintén halál vár. Nem akarjuk azonban, hogy nyilvánosan, az egész nép szeme láttára szegényítették meg ez az egykor oly kiváló férfiú, ezért felajánljuk a lehetőséget, hogy saját kezével vessen véget életének. Egy napot adunk, és ha másnap életben találjuk a Tanács elé vitetjük. Ez az Ötszázak Tanácsa, az Arkhón Tanács és az Első Sztratégosz végleges döntése”

Miután a lovas e szavakat kimondta, szinte azon nyomban felszívódott a ködben. Olyan váratlan iszonyat szakadt ránk, aminél borzalmasabbat korábban el sem tudtunk képzelni. Apám fátyolos tekintetében az elkerülhetetlen végzet sápadt visszfényei csillantak, de hamarosan megkeményítette magát. Mint később megtudtam, a vádak részben igazak voltak, de soha nem létezett titkos paktum, melyet az ellenséggel kötöttek volna. Aigeusz nem szökhett meg a múlt elől és a Város, amely szerencsétlen bátyámat és Szókratészt is elemészttette, még a hegyek között is utolért minket. Hajlíthatat-

lan jelleme nem hagyta cserben, utolsó perceiben olyan volt, mint Agamemnón lehetett Trója alatt, nem menekült el gyáván a sors elől. Anyámmal könyörögtünk, hogy a végleges száműzetést válassza, azt a lehetőséget, amit kimondatlanul is nyitva hagytak előtte, de apám hajthatatlan maradt. Azt mondta végső tetteiben is mesterét fogja követni, aki kiürítette a méregpoharat. A komor, méltóságteljes arc most kisimult és nyugodt, hűvös kifejezést öltött. Nem láttam rajta izgatottság nyomát. Úgy állt ott, mintha csupán szokásos, reggeli sétáinkra akarna elindulni, amikor a filozófusról beszélt nekem. Tudtam, hogy most is a tanítás jár a fejében, és Szókratészre gondol. Mély, sötét tekintetében a megismerés fényei csillantak. Emlékezett. Anyám ragaszkodott hozzá, hogy szeretett férjével együtt szálljon le a fény nélküli Hádész hűvös csarnokaiba. A palota nagytermébe vonultak vissza, és felöltötték a főpapi díszet, amely tiszttség birtoklása a legrégebbi arisztokrata nemzetségek privilégiuma volt. Miután áldoztak és könyörögtek a kegyes istenekhez, hamarosan örökre elcsendesedtek, s kegyelettel átvittem őket az épület mögött komor domboldalra. Ott raktam meg a halotti máglyát, amin szeretett anyámnak és Aigeusznak, az ősi Mükéné utolsó örökösének holtteste elhamvadt. Ezek után a port az Ouborosz gyászos medrébe szórtam. Végignézttem a dombol-

dalon, amelyhez teraszos palotánk lapult. A szél gyászdalt énekelt a kopasz fák közt, és az üres termekből valami fájdalmas, meghatározhatatlan hang hallatszott, mintha valami belül összeomlott volna. Egy üszkös, parázsló fadarabbal, melyet a máglya porából emeltem fel lassan végigjártam az ünnepi játékok ábrázolásaival ékes körfolyosókat, amelyek hatszáz éve hirdették Hellász dicsőségét. Lassan meggyújtottam a farakásokat, amelyeket az épület különböző pontjain helyeztem el, a perzsa szobrok és a misztikus szimbólumoktól tarka indiai szőnyegek között. Nem akartam hogy ősapáim háza a Város zsákmánya legyen, mikor a hoplitészek^{††} megjelennek. Nem értettem engem miért nem említett a borzalmas parancs, de talán nem is tudtak róla, hogy apámnak két fia volt. Próbáltam a tanításra gondolni, és imádkoztam, hogy az isteni bíró elnéző legyen a szüleim lelkével. Lassanként végleg erőt vett rajtam a melankólia. Tökéletesen elhagyatva, miközben családom ősi palotája lassan láng-
ra kapott, és mindenki halott volt már közülünk, úgy éreztem, nekem sincs többé okom az életre. Figyeltem, ahogy a bíbor függönyök elől-
vadnak a tűzben, és hatalmas ciklopszi kövek kérlelhetetlenül, recsegve-ropogva hullanak le.

Már majdnem én is a lángok közé vetettem magamat, de egy ismeretlen erő visszatartott. Egy gondolat villant az agyamba. Fel fogok menni a Paradeiszoszra, és

megkeresem a pásztorokat, megkeresem Namithát. Ha pedig tényleg istenek élnek a titokzatos csúcson úgy fogok meghalni, hogy én leszek az egyetlen halandó, aki meglátta őket. Lassan elindultam felfelé, olyan magasságokba akartam jutni, ahová még senki sem merészkedett a mi népünk fiai közül. Az én halálommal végleg megszakad Agamemnón vérvonala, és királyok utódait elnyeli az örök feledés. Titokban azonban felébredt lelkemben a remény, hátha nem tűntek el örökre a pásztorok, hátha újra láthatom a szerelmemet. Elhagytam lassan a völgyet és már csak a szemem sarkából láttam, hogyan lesz végleg a tűz martalékkává a királyi ház. Úttalan utakon és tüskebozótos ösvényeken törtem előre, egyre feljebb és feljebb. Azokra a kopár csúcsokra akartam feljutni, amiket a völgyből sosem láthatam, mert örökké felhők takarták őket. Egy nyomorúságos, fű benőt-
te viskót találtam csak az erdőben és tudtam, hogy ez az a határ, ameddig a közönséges emberek elmerészednek. Lakói - ha voltak valaha egyáltalán - már rég a föld mélyén pihentek. A fák lassan elmaradtak mögöttem és olyan ösvényeken haladtam ahol már csak a havasi gyopár és néhány csenevész bokor élt meg. Szédület fogott el, ahogy felnéztem a felhőket ostromló csúcsokra. Minden teljesen üres volt, sehol semmi nyoma emberi életnek, csak néhány keselyű körözött odafent, azt várva mikor lakmározhat valakinek a húsából. A

hó és halál csendes birtokán jártam, a teljes elhagyatottság névtelen pusztaságában, ahol csak az időmarta sziklák meredtek némán egymásra, mint süket, nyomorék aggok. Méltóságteljesen és érdektelenül nyúltak egyre magasabbra, de nekem nem meséltek olyan titkokat, mint a pásztoroknak. Némák voltak és hidegek. Ahogy egyre feljebb és feljebb kapaszkodtam a kezem egy domború, kör alakú tárgyat fordított ki a földből. Iszonyodva húzódtam vissza, mert egy megsárgult emberi koponya vigyorgott vissza rám. Most már biztosra vettem hogy igazat szólnak a régi legendák. Egy kopár szirten jártam, amikor láttam, hogy a komor fellegek egyre lejjebb ereszkednek, szinte már elérhettem őket a kezeimmel. Jeges, csontig maró szél támadt és éreztem, hogy rettenetes vihar közeleg, olyan, amit biztosan nem fogok túlélni. Felkúsztam egy félelmetes, meredek sziklafalon, s lassan megközelíttem az örök hó határát. Amikor lenéztem a völgybe figyeltem, ahogy Nüx^{†††} fekete palástja lassan szétterül és már csak a dühös Zeus villámainak fellobbanó, kékes fényében láttam, ahogy az évszázados fenyők szinte derék-szögben meghajlanak az iszonyatos szélben. Már rég letettem arról, hogy megtalálom a pásztorokat, és csak másztam tovább, a szinte egyenes, függőleges sziklafalon, míg az iszonyú orkán gonosz daimónként nem üvöltött, és vadul összetörte azt a néhány csenevész bokrot, amely némi fedezéssel szolgálha-

tott volna számomra. Hallottam hogy erinnüsök^{†††} járnak örült táncot körülöttem, sivitva, dühöngve repkednek a szédítő mélység és a megmérhetetlen magasságok között. A világ már csak egy távoli, homályos gondolat volt és a sötét szárnyak a földre sepertek, úgy hogy gerincem roppant mikor a sziklának csapódtam, épp mikor egy széles tetőre értem. A fájdalomtól szinte az eszemet veszítettem és utolsó pillanataimban arra gondoltam, hogy Szókratész tévedett, amikor azt hitte a halál az igazi élet kezdete. Reméltem, hogy hamar találkozom szüleimmel a kihunyt lelkek körében, Hádész nyirkos, sötét üregében, amely a valóságos alvilág volt, olyan, ahogy azt Homérosz és a mítoszaink ábrázolták. Halottam az erinnüsök rettenetes, tébolyult nevetését, amely egybeolvadt az orkánnal és láttam, hogy a szörnyűséges kérek^{††††} sötét, véres lepleikben némán, egyetlen hang nélkül közelednek felém. Csak fehér, megnyúlt kézfejük látszik, és a szörnyű ujjak mozdulnak, hegyes fogak villannak, hogy tort üljenek tehetetlen, fagyott testem felett...

A következő emlékképem egy olyan érzés, ami sehogyan sem illet helyzetemhez. Csak egy érzésre emlékszem, amit nem tudnék földi kifejezésekkel megfogalmazni. Mikor kinyitottam a szememet láttam, hogy egy arc hajol felém, egy ismerős mégis ismeretlen lány arca. Nagyon emlékeztetett Namithára, de valami magasztos,

mégis szeretetteljes kifejezés ült rajta és nem tűnt már gyereknek. Olyan gyönyörű volt, mint Pheidiasz szobrai a sövény szegélyezte agórán^{†-****}, mintha az örök nőiség élő szimbóluma lenne. Kortalan, elefántcsont-homlokán gesztenyeszín hajfonatok csavarodtak, és a szeme most még sokkal előbb volt, mint ezelőtt. Az első néhány pillanatban nem tudtam másra gondolni, minthogy néma, test nélküli árny vagyok a Tartaroszban^{††}, és ő élve eljött értem, hogy szerelmével megváltson a pokoltól. Remegő ajkakkal szólítottam meg.

-Mondd, Istennő, ugye halott vagyok, és az árnyvilág itt, ami körülvesz?

Arcán különös mosoly futott át.

„-Egyszerre szólsz igazat és hamisat, hiszen nem vagy a fény nélküli Hádész fogja, mégsem élsz igazán, nem vagy az alvilágban, mégis árnyak közt laksz”

Ekkor körülnéztem és láttam, hogy egy festői gleccser partján vagyunk, amely egy kristályos vízű tengerszemben veszik el.

„-Ott vagyunk ahol az Ouroborosz ered, a Paradeiszosz legmagasabb pontján, amelyet még sohasem láttak földi halandók. Hallottam mikor engem kerestél, a mi népünk meghallja a gondolatokat. Rád találtunk mikor már majdnem megfagytál és elhoztunk ide, hogy magunkkal vigyünk. Hamarosan elhagyjuk ezt a világot,

mielőtt teljesen elveszti szellemét, és hegyeink síksággá omlanak, amelyet elfoglal majd végképp a kapzsi és alacsony tömeg.”

-Mondd, ki vagy te csodálatos Istennő?

„-Sok nevem van, de az emberek Sophia^{††*}-ként ismernek. A titkos és legfőbb nevemet azonban csak keveseknek árulom el. Ez így hangzik: Mnémoszüné^{††****}”

-De hát akkor ti vagytok az istenek, akik a Paradeiszosz csúcsain élnek, de hogy lehet az, hogy még mindig életben vagyok, miután szembenéztem veled?

„-Nem vagyunk istenek olyan értelemben, ahogy ti róluk gondoltok. Mindaz, ami érzékelhető, csupán kisugárzása annak, ami sohasem lép be a megnyilvánulásba. Még az «istenek» is csupán arcai az egyetlen arcnak, ahogy az emberek milliói is csupán különböző állapotait képviselik az egyetlennek, az örök Embernek. Egyszerre vagyok Namitha, Sophia, Mnémoszüné, és bárki, akinek lényege megjelenik bennem.”

Láttam, hogy a kristályos fényű tóból nemcsak egy patak ered, amely egyszer majd az Ouroboroszá fog terebélyesedni a síkon, hanem a másik parton ugyan az a víz tér vissza, amely egy széles, öreg folyam képében torkollik belé. Az önmaga farkába harapó kígyó.

Tudtam, hogy velük akarok menni, akárhová is távoznak majd. A gyöngyház-tükrű szempárban megláttam, hogy a Paradeiszosz hama-

rosan összeomlik, és iszonyú föld-rengés pusztítja majd el Hellászt. Az Ouroboroszt betemeti az aláhulló sziklatörmelék és néhány év múlva síkság lesz itt is, senki sem fog hallani még arról, hogy ilyen hely valaha létezett. Az Ouroborosz nem tűnik el, de vékony patak lesz majd, mely a föld mélyének rejtett tárnáiban csörgedezik. Háború fogja felperzselni egész görögföldet, és hamarosan idegen népek rabszolgái leszünk. Gógósen és fennhéjázva járnak majd márvány csarnokainkban, és hatalmas birodalmat kovácsolnak össze. Lassan átveszik a szokásainkat és ők is azt fogják hinni, hatalmuk örökké tart majd, nem hisznek a jóslatnak, ahogyan mi sem hittünk. Nem tisztelik majd az isteneket, és elfelejtenek emlékezni az ősök tudására. Miután csontjaik az enyészeté lesznek, újabb birodalom támad fel főnixként a hamvkból, amely újra elköveti majd ugyanazokat a hibákat, amit mi elkövettünk. Így lesz majd, míg csak áll a világ, de az egymást követő birodalmak lakói egyre kevésbé fognak tudni emlékezni. Vég nélkül ismétlődik ez a ciklus egészen addig, még az istenek úgy nem döntenek, hogy új világot teremtenek.

Mnémoszüné kézen fogott, és elvezetett a sziklába faragott palotába, amely a tengerszem vizében tükröződött. Olyan volt, mintha természetes képződmény lenne, de éreztem, hogy valójában isteni művészek munkája, s a homályos kapu mögött, csodálatos földalatti

világ nyílik. Itt készülődtek az ő népének fiai, amely most már az én népem is, hogy elhagyják ezt a világot, ahol egyre kevesebb hely és egyre kevesebb fény jut nekik.

Nem fogunk meghalni. Álomba merülünk majd, olyan palotákban, olyan barlangok mélyén, amely a Paradeiszosznál ezerszer magasabb hegyek gyomrában rejtőznek. Várjuk az időt, hogy az isteneknek elege legyen az emberek ostobaságából, és új világot alkossanak. Addig belemérlünk az isteni Nusz^{†††††}-ba, és szellemünk visszatér az ősforrásba az aionok^{†††††} lépcsőfokain át. Ne higgyétek azt, hogy álunkban nem vagyunk éberek. Ezerszer éberebbek vagyunk, mint amikor ti, halandó emberek nappali álmaitokat álmodjátok. Egyedül mi vagyunk képesek földi idő szerint öröknek mondható létezésük minden egyes percében emlékezni.

JEGYZÉK:

* OUROBOROSZ, A KÍGYÓ A GNOSZTIKUS MÍTOSZBAN. SZEREPE ÉPPEM FORDÍTOTT, MINT A KANONIKUS EVANGÉLIUMOKBAN, MERT A KÍGYÓ ITT A MEGVÁLTÓ TUDÁST ADJA ÁT AZ EMBERNEK, AMELY A VÉGSŐ LÉNYEGRE VONATKOZIK. AZ ALKÍMIAI SZIMBOLIKÁBAN IS FONTOS, AHOL AZ EMBERT, MINT PRIMA MATERIÁT, MAJD AZ ÖNMAGÁTÓL ELIDEGENÜLT TUDATOT JELENÍTI MEG. OUROBOROSZT ÖNMAGA FARKÁBA A HARAPÓ KÍGYÓKÉNT ÁBRÁZOLJÁK, AMELY A CIKLICITÁST, AZ EGYSÉGET, ÉS A VÉGTELENSÉGET SZIMBOLIZÁLJA. EGY MÁSODIK SZÁZADI ALEXANDRIAI ÁBRÁZOLÁ-

SON A KÍGYÓ A KÖVETKEZŐ SZAVAKAT ZÁRJA KÖRÜL. „MINDEN EGY”.

* ÉDENKERT, PARADICSOM.

*** SZENTELT BEREK, AMELY A GÖRÖG TEMPLOMOKAT VETTE KÖRÜL.

**** ÉNEKMONDÓK.

† A GYÓGYÍTÁS ISTENE.

†* GYÚLÉSTEREM, AZ ÖTSZÁZAK TANÁCSA SZÁMÁRA.

†** AZ EPIKUS KÖLTÉSZET MÚZSÁJA.

†*** LANTSZERŰ HÚROS HANGSZER.

†**** OBOASZERŰ EGYES VAGY KETTŐS SÍP.

‡ A LÍRÁK CSALÁDJÁNAK LEGELŐKELŐBB FAJTÁJA.

‡* A TRAGÉDIA, DRÁMA ÉS A GYÁSZÉNEK MÚZSÁJA.

‡** A HIMNIKUS KÖLTÉSZET MÚZSÁJA.

‡*** HÉRA GYÜMÖLCSÖSKERTJE, AHOL AZ ÖRÖK ÉLET ÉS HATALSÁG ALMÁI TEREMNEK. A HESZPERISZEK CSODÁLATOSAN ÉNEKLŐ NIMFÁK, AKIK A KERTET ŐRZIK.

‡**** LEGENDÁS JÓSNŐ, AKI A MŰKÉNÉI KORBAN ÉLT, MIELŐTT AZ APOLLÓN-SZENTÉLY KIALAKULT VOLNA DELPHOI-BAN. A HAGYO-

MÁNY SZERINT LAMIA ÉS ZEUSZ GYERMEKE.

‡† NEHÉZFEGYVERZETŰ GÖRÖG GYALOGOS.

‡†* AZ ÉJSZAKA ISTENNŐJE.

‡†** A BOSSZÚÁLLÁS VÉRES ISTENNŐI. KÍGYÓK VANNAK HAJUK HELYÉN, KUTYA FEJÜK ÉS DENEVÉR SZÁRNYUK VAN.

‡†*** A GÖRÖG MITOLÓGIA HALÁLISTENNŐI.

‡†**** AZ ÓKORI ÁTHÉN KÖZTERE ÉS NÉPGYÜLÉSE.

‡‡ A POKOL GÖRÖG MEGFELELŐJE.

‡‡* A SZÓ BÖLCSESSÉGET JELENT. A GNOSZTIKUS MÍTOSZBAN SOPHIA A TIZENHARMADIK AION, A NŐI PRINCÍPIUM MEGTESTESÍTŐJE. AZ Ő HIBÁJÁBÓL JÖN LÉTRE AZ ANYAGI VILÁG, DE Ő SEGÍT MEGVÁLTANI IS AZT.

‡‡** MNÉMOZÜNÉ AZ EMLÉKEZÉS ISTENNŐJE, A MÚZSÁK ANYJA.

‡‡*** AZ ÉRTELEM, AMELY FELFOGJA AZ ÉRZÉKFELETTI SZELLEMET (PNEUMA).

‡‡**** AZ ISTENI LÉT EMANÁCIÓS LÉPCSŐI, AMIKET A GNÓZIS NAGY HATALMÚ SZELLEMLÉNYEKKÉNT SZEMÉLYESÍT MEG.

PETŐ ZOLTÁN

VILLA A TENGERNÉL II. (1865) • ARNOLD BÖCKLIN

- Bakos Levente • festő, a Bardo internetes folyóirat szerkesztője
- Bérces Ádám • térképész, zenész, a Memento Mori tagja
- Demeter Zoltán,
Szalai Anesz • zenész (Anez)
- Gulya István • a PAD irodalmi folyóirat szerzője
- Kollárik Péter • író, blogger
- Kovács Anita • festő-grafikus, a Memento Mori tagja
- Lelovics Zoltán • a Memento Mori tagja
- Nagy Zopán • költő, fotóművész
- Novák Tünde • fotográfus
- Pető Zoltán • autodidakta író, esztéta
- Rásonyi Ábel • festő, művészettörténész
- Szelevényi Gellért • a Gothic.hu alapítója, a Memento Mori elnöke
- Valovics Tímea • assziriológia szakos hallgató, a Memento Mori tagja

A Memento Mori Közhasznú Egyesület orgánuma.

Szerkesztő: Szelevényi Gellért (g.szelevenyi@gmail.com)

Tördelés, tipográfia: Lelovics Zoltán (lelovics.zoltan@gmail.com)

Kapcsolat: mementomoriegyesulet@gmail.com

A cikkek lezárásának időpontja: 2013. Március 10.

Megjelenik harmadévente.

Minden utánközlés kizárólagosan a szerkesztőség beleegyezésével történhet.

Felhasznált betűkészlet: Romande-Collection ([HTTP://ARKANDIS.TUXFAMILY.ORG/](http://arkandis.tuxfamily.org/))

MEM
ENTO
MORI

MMXIII I